

פרוטוקול הוועדה לאיכות הסביבה עיריית תל אביב

סיור עצים במרכז העיר

מיום שני, ט' כסלו תשפ"ה, 10/12/2024 (03/2024)

נכחו:

נציגי הוועדה

פרופ' נח יהונתן עפרון	יו"ר הוועדה, חבר מועצה
חן אריאלי	חברת ועדה, סגנית רה"ע
איתמר אבנרי	חבר ועדה, חבר מועצה
איתן בן עמי	חבר ועדה, מנהל הרשות לאיכות הסביבה וקיימות
סטלה רות אבידן	חברת ועדה, "יד אליהו ירוקה"
אשר לוי	נציג משרד מבקרת העירייה
עו"ד יפה דסה	נציגת היועמ"ש
מירה רדזינר	מזכירת הוועדה

נעדרו:

ברנדט באור	חברת ועדה, "קהילת מעוז אביב"
מוטי רייפ	חבר וועדה, חבר מועצה

מוזמנים נכחו

אסנת בנימין	אילנאית
בן חושן	חבר סיעת מרץ
ד"ר בעז קידר	מנהל תכנון בר קיימא ואנרגיה עיריית ת"א יפו
דודי שקורי	יועץ חיצוני למבקרת העירייה
הדס רגולסקי	חברת מועצה
חיים גבריאלי	אגרונום בכיר ופקיד יערות (יוצא) עיריית ת"א יפו
טל נדב	רכזת יער עירונית, הרשות לאיכות הסביבה, עיריית ת"א יפו
טלי ברגל	רכזת בכירה למרחב ציבורי, היער העירוני משרד אדריכל העיר, עיריית ת"א יפו
יובל דקס	אקטיביסט סביבה
יעל דורי	ראש תחום תכנון "אדם טבע ודין"
מאיה יעקובס	מנכ"לית קליימט נט
נדב דסברג	מנהל קהילה "צלול"
עו"ד עומרי יוסף	נציג היועמ"ש, עיריית ת"א יפו
פלג בר-און	אגרונום בכיר, עיריית ת"א יפו
רוני ארז	מנכ"לית משותפת "מרכז השל"
שחר צור	מומחה ליער עירוני, חוקר ומרצה בטכניון

עיר ללא הפסקה

פרוטוקול

התכנסות ב 14:30 בכניסה לבניין העירייה

פרופ' נח עפרון, יו"ר הוועדה:

אתם מתבקשים לומר את שמכם לפני שמתחילים לדבר, לטובת הפרוטוקול. אני לא אגיד הרבה, חוץ מזה שאני ממש מתרגש לראות אתכם פה ולהיות בחוץ בכלל. הרעיון של הסיור הזה היה רעיון של חבר המועצה איתמר אבנרי, שמנהל יחד איתי את הוועדה הזאת. אני לא חייב להגיד לכם שהנושא של עצים בעיר הוא אחד מהנושאים החשובים והקונפליקטואליים ביותר. איתמר חשב,

בצדק, שלפני שאנחנו דנים בקומה ה-12 של בניין העירייה על הנושא, חשוב לראות ביחד את מצב העניינים. התברכנו בכך שיש לנו מהקולות המחכימים ביותר בתחום שאני מכיר, האורים והתומים בעיני, וביקשנו מהם להראות

ולהסביר דברים. אנשים מתוך העירייה: חיים גבריאל - פקיד היערות היוצא, פלג בר און - הנכנס, איתן בן עמי, שיצטרף אלינו אוטוטו - הוא היו"ר של הרשות לאיכות הסביבה, טלי ברגל - שהיא מובילה את תכנית הפעולה ליער העירוני. יש לנו קולות מחוץ לבניין העירייה, גם מהאקדמיה. אנחנו נשמע את שחר צור. אנחנו גם נשמע קולות של אקטיביסטים, במקרה שלנו אקטיביסטיות: אוסי בנימין - שהיא הייתה פרודור הכניסה שלי לתוך התחום פה בעיר, כמי שהתעניין בימי כאקטיביסט סביבתי, מאיה יעקובס - המייסדת והמנהלת האגדית של "צלול", ואין סוף דברים אחרים, כולל הקליימט נט, שהיא היו"רית, הנשיאה, אני לא יודע בדיוק...

מאיה יעקובס, מנכ"לית קליימט נט:

אני מנכ"לית קליימט נט, והייתי מנכ"לית "צלול". "צלול" בת 25, לא אני.

פרופ' נח עפרון:

היא הייתה למשך עשור המנכ"לית האגדית של הארגון הזה. אז אנחנו נשמע מהאנשים האלה בצמתים מסוימים, ואנחנו כמובן נשמח לשמוע מכולכם. אחרי הסיור הזה, יבוא עוד סיור בדרום העיר, היכן שהנושאים שעולים, באופן כללי, הם אותם הנושאים - כריתת עצים, גיזום עצים, נטיעת עצים, הצללה וצל. כל הנושאים שאתם מכירים, אבל הם מקבלים ביטוי שונה מאוד בדרום העיר. אז אנחנו בעוד, נדמה לי, 3 שבועות או חודש, נעשה שם סיור. אח"כ ניתכנס פעמיים לקומה ה-12 של בניין העירייה, כדי לדון במה שראינו ובדרכים לשפר את הטיפול בעצים בעיר. אז הדבר האחרון שאני אגיד זה שהסיור הוא סיור בהליכה. אתם הוזמנתם להביא, בנוסף לכלבים, כמובן אופניים, קורקינטים

עיר ללא הפסקה

וכו'. זו הרבה הליכה. זה משהו כמו 5 ק"מ בסך הכול. אז אני פשוט מזמין את כל מי שזה יותר מדי, פשוט לקחת אופניים עירוניים, או קורקינט או משהו ולהשתמש בזה. אני מודה למירה, שאתם כולכם מכירים, שארגנה את הכול. אם יש לכם שאלות, אז בכל דבר ועניין היא תמיד הכתובת. אז תודה רבה, מירה. עכשיו נלך בכיוון שדרות חן, ושם נתחיל.

פרופ' נח עפרון:

(חיים גבריאל מציג לראות את עץ התות שנמצא בכיכר רבין) אנחנו לא נעלה לכל אורך שדרות חן. אנחנו מתחילים בשדרות חן וחוזרים לכיוון ארלוזורוב. אז כל מטר שתיקח אותנו, אנחנו נצטרך לחזור ברגל. אז קח את זה בחשבון, אבל מה שחשוב לראות, תראה לנו.

פרופ' נח עפרון:

זה נשמע בול מסוג הדברים שאנחנו מחפשים. אני לא זוכר כמה רחוק זה.

חיים גבריאל, אגרונום בכיר ופקיד יערות (יוצא) עיריית ת"א יפו:

זה משהו כמו שני שליש אולי, או חצי. זה קצת ללכת ברגל, אבל זה מסוג הדברים שלא יראו, אם עוברים סתם לא שמים לב.

שלום לכולם, חיים גבריאל. עד סוף יולי הייתי פקיד היערות העירוני, מאז פרשתי ועוזר לפלג בר-און, אגרונום, שעושה את כל מה שקשור לעצים ומחליף אותי בתפקיד. נושא העצים בעיר מאוד-מאוד רחב, ויש לו נגיעות בהרבה דברים. הנושא של הבנייה והפיתוח, אלו שני דברים מאוד גדולים, אבל לא רק זה. אם היינו ממשיכים עוד כמה עשרות מטרים, היינו יכולים לראות גזע של עץ שנוטה לכביש שהמשאיות נוסעות ופוגעות בו. זו סכנה למשאיות וגם לעץ, שנפגע. עכשיו, כל דבר כזה, במהלך בדיקות ויזואליות שהמפקחים עושים, הם מעלים את הבעיות. זה מגיע אליי ואל אילן נזריאן (אילנאי שעובד עם שפי"ע), ואנחנו בודקים ונותנים המלצות מה לעשות. במקרה כזה, מדובר בעץ פיקוס

בשדרה, שאם מורידים ממנו, חבל על עץ כזה. אז ב"ה יש לנו שפה משותפת עם רן מצקין, מנהל מחלקת תנועה, והוא אוהב לעזור לנו בכל מה שאפשר במה שקשור לעץ ותנועה. במקרה הזה, לא ניתן להרחיק את הכביש מהעץ. אז שמנו שלט שמזהיר את נהגי המשאיות שבקטע הזה יסטו קצת לצד. יש שלט כזה כמו לפני גשר כתוב מה הגובה האפשרי, שמכוון את הנהג - רק מתחת ל-3 מטר יכול לעבור בקטע הזה. ככה אנחנו שומרים על העץ הזה. בהמשך, גן יעקב, יש לנו שקמים עתיקים מאוד שאנחנו עשינו להם עבודת אורתופדיה. את העבודה הראשונית התחלתי לפני כ-30 ומשהו שנים, ומאז כבר מספר פעמים במסגרת הבדיקות באים, מתקנים ומשפצים. לאחרונה, עשינו את השיפוצים האחרונים. מפה, אם אנחנו צריכים ללכת לכיוון ארלוזורוב, אז אנחנו נוכל לעבור דרך עץ התות, ששמנו לו תמיכה כדי להחזיק אותו, נראה את התמיכה ונגיד כמה מילים.

עיר ללא הפסקה

שחר צור, מומחה ליער עירוני, חוקר ומרצה בטכניון:

טוב, אחר הצהריים טובים. שמי שחר צור, אני אדריכל נוף. ב-10 השנים האחרונות אני עוסק ביער עירוני במסגרות שונות. בין היתר, אני מלווה את עיריית תל אביב ויועץ לאדריכל העיר בנושא של יער עירוני ועצים. אני עובד הרבה עם טלי ברגל, שנמצאת פה. כחלק מהעבודה, לפני כמה שנים, עשינו מה שנקרא **סקר עצי מופת** ובחנו גם את השדרה הזאת. אז כמה מילים על שדרות חן, ואני גם רוצה להעלות איזשהו קונפליקט ושאלה, משהו שאנחנו עוסקים בו. אז קודם כל, שדרות חן הן חלק מתוכנית גדס, שלמעשה הושלמה בין 25 ל-30, ולאחר מכן הוטמעה בתכנון העירוני. העצים שאתם רואים פה, למעשה ניטעו בין שנות ה-30 ל-40, כאשר בתחילת הדרך, בשדרות חן היו 3 שורות פיקוסים. מי שרוצה לראות תצלום היסטורי משנת 48, תעבירו ביניכם.

היו בהתחלה 3 שורות עצים. אחד הדברים המהותיים שנוצרו בשדרה הזאת בתחילת ימיה, כאשר הפיקוסים גדלו, זו חופת עצים שסגרה על הרחוב. בסוף שנות ה-90, בתקופתו של רון חולדאי בקדנציה הראשונה, רון חולדאי החליט על השקה של פרויקט השדרות. השדרות האלה חודשו. הנושא הזה העלה קונפליקט מהותי. מי שחידש את השדרות היה אדריכל הנוף גדעון שריג. גדעון שריג התווה למעשה מהו הדי אן איי של השדרות התל אביביות. הוא אמר - אנחנו רוצים עצים, דשא, שביל בטון פשוט ופיסת שמיים. כאן עולה הקונפליקט. תראו בצילום הזה את שדרות חן בשנת 97, כאשר חופת הפיקוסים סוגרת מעין מנהרה מאוד אקלימית מעל המרחב. **אבל בשנת 2003, אחרי שבוצע החידוש של השדרה, נסלל פה כביש הבטון ושביל האופניים.**

מאז, למעשה, אולי חיים ופלג יוסיפו את זה אחרי זה, גוזמים פעם בשנה את השדרה הזאת בצורה חזקה מסיבות שונות. מיד אפשר לדבר על זה. אני בא היום מאבן יהודה, באתי ברכבת. אנחנו נמצאים היום בתחילת דצמבר. מספר פעמים היום עמדתי בשמש. אנחנו בדצמבר, הנושא של טמפרטורה אין לו משמעות. כאשר אנחנו מדברים על הצללה עירונית, **הדבר המשמעותי ביותר הוא חסימת השמש**. לכן, אני שואל - מדוע בשדרות של תל אביב, ובכלל ברחבי העיר תל אביב, גוזמים את הפיקוסים כל כך חזק ולא נותנים להם, למעשה, לסגור מסדרונות אקלימיים ובעצם למקסם את יכולת ההצללה של אותם עצים? אתם תראו שיש פה עניינים מגוונים. יש פה חוזים עם קבלני גיזום. בדרך כלל, הנושא הזה של **תשלום על הגיזום נקבע גם לפי נפח ומסה של דברים**. יש עניין של הפירות. יש לפיקוסים האלה 4 גלי פריחה ופירות. הם מאוד מלכלכים יחסית את השדרות. יש סיבות שונות ומגוונות. סטנדרט גבוה של עיצוב יער עירוני הוא למצוא מה **האיזון בין ההצללה של העצים האלה לבין הגיזום שלהם**. אז זו נקודה ראשונה. עושים גיזום פעם בשנה לפחות, נכון? עוד קטע קטן מההיסטוריה, אמנם קשור לשדרות רוטשילד, שנמצאות דרומית לנו מעבר לכיכר התרבות, בהיסטוריה של היער העירוני של תל אביב. ב-30/3/1921, הגיע וינסטון צ'רצ'יל, שר המושבות, לביקור ממלכתי בעיר. בלילה שקדם לביקורו של צ'רצ'יל, למעשה דיזנגוף, שהיה אז ראש העיר, חיפש איך להרשים את שר המושבות ולהראות לו שהעיר תל אביב מתפתחת היטב. הוא ביקש מהפועלים לכרות כמה עצים שצמחו בסביבה, ותקעו אותם בחולות ליד ביתו של מאיר דיזנגוף. היה אירוע, היו הרבה מאוד אנשים. בשל הצפיפות הרבה, נפל אחד העצים, למזלנו לא פגע באף אחד, אבל צ'רצ'יל מסתכל על דיזנגוף, הוא מחייך ואומר: **"מיסטר דיזנגוף, ללא שורשים, זה לא ילך..."**

זו איזושהי מטאפורה טובה לזה שהיער העירוני, ואנחנו נראה בהמשך גם את אחד מזקני היער, את השקמה של לורנס, **ליער העירוני יש עבר, יש לו הווה, יש לו עתיד**, וכל השכבות האלה הן סופר חשובות בשביל שנצליח לקיים יער איכותי. אז ככה על קצה המזלג עד פה.

פלג בר-און אגרונום בכיר, עיריית ת"א יפו:

מבחינת הגיזומים, כמו ששחר אמר, יש פה קונפליקטים ואתגרים. האתגר המשמעותי, בפיקוסים לפחות, זה העניין של הפרי, שהגיע אלינו עם הצרעה שמאביקה את הפרחים. זה לא היה בהתחלה, אז לא ידעו שזה הולך להיות אתגר. עד היום אנחנו מתמודדים עם האתגר הזה. האתגר הזה הוא פחות עניין של לכלוך, למרות שיש הרבה תלונות על זה, גם על העניין של הלכלוך, אבל יותר העניין הבטיחותי. זאת אומרת שברגע שיש פרי ועצים מעל שביל אופניים, אנחנו צריכים לנהל את האתגר הזה מבחינה בטיחותית. זאת אומרת שהגיזומים נעשים כדי להוריד כמה שאפשר מנפח הפרי, כדי שלא יהיו מפגע בטיחותי. העירייה, לצערנו, מקבלת תביעות גם על הדברים האלו: למה ניטעים פיקוסים? או למה יש פיקוסים שמגיעים עם השורשים

שלהם עד לפתחי הבתים או לביוב? וגם הפרי שיכול להוות עניין בטיחותי. בגלל זה ההגדרה היא העניין של הגיזומים. אני מסכים לגמרי עם שחר שצריך לעשות את האיזונים האלה. צל הוא לא פחות חשוב מהעניין של רצונות או התלונות של התושבים, כי הצל הוא גם לטובת התושבים. אז בגלל זה אנחנו מנהלים את האיזון הזה. כן צריכים להיות גיזומים לטובת ההפחתה של הבעיות הבטיחותיות, אבל גם צריך לשמור על הנוף של העצים. אנחנו כל הזמן מנסים לעשות

עיר ללא הפסקה

עדכונים לגבי מהו האיזון הנכון. יש דיון של חטיבת התפעול בנושא של פתרונות יצירתיים, כדי להרחיק את ההאבקה של הפירות. אולי חיים יוכל להסביר מה הם עשו בעבר כדי לנסות להימנע?

שחר צור: רגע, אני מציע שתיקח אותנו לתות-

טלי ברגל, רכזת בכירה למרחב ציבורי, היער העירוני:

אני רוצה רק להגיד משהו תכנונית, אני לא יודעת אם אתם זוכרים. אז בהמשך של השדרה הזאת, היום שדרת מלכי ישראל,

לא היה בעבר אי תנועה. זה קשור קצת יותר לנושאים שהם תכנוניים. בעצם נקבעו טבעת השדרות והפיתוח שלה, הייתה עבודה גדולה שקבעה את הצירים הירוקים, והיום היא כל הזמן מתעדכנת. עכשיו עוד יותר בתוכנית המתאר ובעדכון שלה. כך בעצם הושלם החלק הזה של השדרה, שמחבר בין שדרות חן לבין שדרות בן גוריון, וסוגר את הטבעת הזאת. זה ברמה התכנונית. איך מוסיפים ומשלימים את הרצף הירוק, גם הליכתית, אבל גם מבחינת עיבוי העצים בעיר .... מה שאלת?

אסנת בנימין, אילנאית: כמה עצים?

טלי ברגל: אני לא זוכרת. אתה זוכר?

שחר צור: מ-2010?

טלי ברגל: הם נטעו בעצם על אי התנועה ... , בגלל זה הם מתפתחים יפה. הבחירה היא גם בחירה שהייתה קשורה לסוגים של העצים, אפשר להגיד עליה הרבה. אבל זה מהבחינה התכנונית. אני אוכל להוסיף עוד תוך כדי.

שחר צור:

עוד מילה אחת בנושא של סוגי עצים. הפיקוסים הם האלופים של תל אביב, כמו שלונדון יש את הלונדון ... , כמו שלפריס יש את ארמון הסוסים, כמו שלווינה יש את ... שלה. פיקוסים זה העץ של תל אביב. ביי פאר זה עץ אחד הטובים, גם מבחינת הצללה וגם מבחינת ספיחת מזהמים. הפסקנו לנטוע אותו, לצערי הרב, אני חושב שגם חיים מצטער על זה, בגלל כל מיני שיקולים פוליטיים עם המשטרה ואחרים. צריך פשוט להמשיך לנטוע אותו גם באזורי המגדלים, איפה שיש לנו עכשיו מגדלים, זה העץ הכי טוב ביי פאר.

אסנת בנימין: סטלה אומרת שצריך מטר בטון, מטר אדמה מעל החניון.

שחר צור:

למה לא שיטה? שיטה לא מצלילה? לפיקוס יש 90 אחוזי הצללה. הוא יודע לגדול גם בדיפיוז לייט. הוא לא צריך אור ישיר, כך שבין המגדלים הוא יגדל פנטסטי. זה עץ אדיר, זה עץ פשוט אדיר. כי הוא עץ טרופי. הוא מצליח פה מאוד כי חם אצלנו, יש קרינה חזקה. הוא אוהב מים. התנאים במישור החוף הם קלאסיים בשבילו. את תראי בהרצליה, את תראי בגבעתיים. הפיקוס הוא פשוט האלוף של מרכז הארץ.

עיר ללא הפסקה

אסנת בנימין:

הוא עמיד לחוס קיצוני ולקור קיצוני, הוא עמיד למזיקים, הוא משתקם אחרי כל דבר. אפשר להשחית אותו לגמרי והוא משתקם.

שחר צור:

תראי, קודם כל, מבחינה מספרית יש אותו הכי הרבה, מבחינת כיסוי צמרות. אלו עצים ענקיים. כן, אבל הוא הכי טוב מבחינת הנראות שלו. כשאומרים עיר לבנה, זה עיר לבנה ירוקה. תסתכלי על תל אביב. פעם נטענו עצים בצורת שגר ושכח. שמנו את העץ באדמה, הוא גדל. השורשים שלו הלכו לביובים ולניקוזים. היום, כמו שאנחנו מהנדסים את המטרו ואת כל המגדלים, אנחנו מהנדסים גם את המרחב של העצים. לכן היום אני יודע לשתול פיקוס בלי שנעשה נזקים.

סטלה רות אבידן:

עד איזה גובה הוא יגיע? מכיוון שכל העצים ששמו בבנייה החדשה, כמו ביאנג תל אביב, זה לא פיקוסים, זה עציצים.

שחר צור:

הכול תלוי. העץ והשורשים הם ..., הם גדלים לפי התנאים שאת נותנת. את תתני לו-

סטלה רות אבידן:

לא יודעת. אני מוכנה לשבת על זה. אנחנו ביד אליהו, יש לנו מלא פיקוסים. אני גרה על שדרת ..., שאני נלחמת שהשכנים לא יגרמו לכריתה לקחו לי רק עץ אחד ב-20 שנה.

זה בתוך הבתים, בתוך הקרקעות. בגלל זה בפינוי בינוי-

שחר צור:

עכשיו כשאני מיפיתי את זה, אני עושה עבור עיריית תל אביב תשתית-

סטלה רות אבידן:

בשביל הפינוי בינוי, אני הסכמתי לתוכנית שלהם, ואז אמרו שאולי נעשה באמצע ... של פיקוסים. אמרתי אוקיי, זה יותר מקובל מאשר להרוג אותם.

שחר צור: נכון.

סטלה רות אבידן:

זה קודם כל, אבל גם בשדרות שלנו אין פיקוסים. הגיזום הורג אותם בשדרות החיל ובשדרות-

שחר צור: למה?

סטלה רות אבידן: בשדרות החיל-

סטלה רות אבידן: אבל הם בכל זאת גוזמים אותם בצורה רצחנית.

שחר צור: הגיזום חזק מדי, אני מסכים איתך.

סטלה רות אבידן: בלי קשר לפירות ובלי קשר למגורים. יום אחד, לפני-

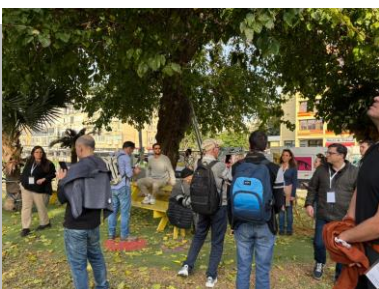
הוצאתי אותו ב-11 בלילה מהמיטה, שיעצור את הגיזום על לה גווארדיה. אני נציגה של ארגוני סביבה בוועדה.

שחר צור: איך קוראים לך?

סטלה רות אבידן:

סטלה אבידן. אבל אני מדרום תל אביב. התפקיד שלי, בעיקר בפעילות הציבורית שלי, מתרכז בדרום תל אביב, נגד הפינוי בינוי וכל הדברים האלה.

חיים גבריאל:

מה שאתם רואים פה זה עץ אלון השעם הכי גדול בתל אביב, כן? אלון השעם, כן? זה העץ שמקלפים אותו פעם בכמה שנים, ומהקליפה שלו עושים את השעם של הבקבוקים. אז זה

העץ הכי גדול. עכשיו אנחנו נמצאים **מתחת לעץ תות מצוי**. במסגרת האחזקה,

כשמפקחים בודקים את העצים בתחום האחריות שלהם, עולות כל מיני בעיות. במסגרת הבקשות שלהם לבדיקה נוספת, אנחנו עוסקים בבדיקה של עצים שיש חשד שיש ריקבון בתוך הגזע עם כל מיני מכשירים מיוחדים. זה נקרא טומוגרף או רזיסטוגרף, שבאמצעותם אנחנו מקבלים מידע מדויק מה קורה בתוך גזע העץ, אם הוא חלול, או רקוב או אם יש איזשהו פגם. על בסיס זה אנחנו מקבלים החלטות מה לעשות. אז פה בעץ התות הזה, ראינו שיש לו ענף מרכזי מאוד-מאוד כבד, אבל יש עליו גם פגמים. כיוון שיש לו משקל כבד ופגם, זה לא הולך ביחד. וזה מקום שיושבים בו הרבה אנשים, שמנו תמיכה בצורה של משולש שווה שוקיים, שיחזיק את הענף הכבד הזה. אז אנחנו עושים את זה בעצים שיש להם פוטנציאל לחיות עוד הרבה שנים, וככה מקטינים סיכון של קריסה של ענפים. פעולות נוספות שאנחנו עושים בנושא של בטיחות בעצים זה קשירות, במיוחד בעצי אקליפטוס, שהם ידועים כעצים מאוד שבירים. עד עכשיו, בארץ, אלה שנהרגו מנפילות של ענפים ועצים, זה היה מעצי אקליפטוס. באוסטרליה קוראים לעץ הזה עץ האלמנות, כי זה עץ ידוע שמפיל ענפים ופשוט גורם לנוקים. רוב העצים שאנחנו מטפלים בהם זה בקשירות ענפים, ומדי פעם יש עצים שאנחנו שמים להם תמיכה בהתאם לסוג הבעיה. למשל, עשיתי סיור עם מהנדס, הראיתי לו כמה עצים והעברתי את זה למסגר אחרי שקיבלתי סקיצות מהמהנדס. היום עשיתי סיור עם המסגר ובשבעות הקרובים אנחנו מתכננים לתמוך בעוד כמה עצים. אז זה סדר העבודה.

עיר ללא הפסקה

רחוב אבן גבירול 69, תל-אביב-יפו 64162 | טלפון: 03-7244669 | מייל: efron_n@mail.tel-aviv.gov.il

פג בר-און, אגרונום בכיר:

הסיבה מספר אחת לצערנו ולצערנו, לקריסת עצים או תמותת עצים בעיר, זה בעקבות עבודות פיתוח. כמו שאתם רואים פה, במקרה הזה, זה נת"ע, אבל יש עוד המון פרויקטים בעיר. יש חברת חשמל ויש מי אביבים. לא חסר, בקיצור.

טלי ברגל: אתם מקבלים מעקב בנייה של מי מהגדולים?

פג בר-און:

על כל עבודה יש תיאום הנדסי. **ברגע שיש קרבה לעצים, כמו שאתם רואים פה**, זה חייב לעבור תחנה דרכנו. זאת אומרת, אנחנו נותנים את ההנחיות למיגון העצים, לליווי אגרונומי. זאת אומרת, שאם מתקרבים לבית השורשים של העצים, חייב להיות נוכח בשטח אגרונום מלווה צמוד, כדי שגייד איזה שורש ניתן לחתוך ואיזה שורש אסור לגעת בו. שורש עיגון, למשל. במקרה שחס וחלילה עצים נפגעים, אנחנו יודעים מי האשם המיידי. אני אגיד שזה קורה ברוב המקרים, זה לא קורה בכל המקרים, לצערנו. יש גם מקרים שעובדים בלי לעבור דרך הנהלים המסודרים. את זה אנחנו מנסים למנוע, אבל עדיין זה קורה. גם אם הם עוברים דרך הנהלים, עדיין יש פגיעות בעצים ובשורשים. פה נכנס העניין של התושבים והחשיבות של העיניים בשטח. אנחנו, לצערנו, אני,

פקיד היערות או האגרונום הראשי בשפ"ע, לא יכולים להיות בכל העיר בכל זמן נתון. חיים נמצא איתנו רק יומיים בשבוע, מדור עצים אחראי בעיקר על הגיזומים. יש עיניים בשטח, אבל לצערנו זה לא מספיק. יש המון עצים ויש המון פרויקטים. העיר, למעשה, היא אתר בנייה אחד ענק. גם אם זו בנייה פרטית וגם אם זו בנייה ציבורית. יש פגיעות בעצים. זאת אומרת שברגע שאתם, כתושבים וכארגונים שאכפת להם מנושא העצים וההצללה בעיר, מזהים שיש קרבה לעצים ועצים עלולים להיפגע או חס וחלילה זה אפילו עלול להגיע למצב בטיחותי שעץ עלול לקרוס על תושבים במרחב הציבורי, אנחנו נשמח מאוד להתראה שלכם. זאת אומרת, אתם מעלים פנייה ל-106 - יש עבודה בקרבת עצים, אנחנו מזהים שמתקרבים יותר מדי לעצים ואנחנו חוששים שהם יפגעו. למשל, אפילו הצאלון הזה. הצאלון הזה נמצא בתוך שטח אתר הבנייה שלהם. העץ הזה הוא עץ ציבורי, זה רכוש ציבורי של כולנו, ואנחנו מנסים למנוע מהם לפגוע בו. זאת אומרת, שברגע שאתם מזהים איזשהו קונפליקט כזה, אנחנו נגיע לשטח, נוודא שהם עובדים לפי הנהלים, שהעץ הזה הוא ממוגן, שאין חס וחלילה חיתוך שורשים, ואז העץ הזה ישרוד ולא יקרוס על המרחב הציבורי. כאן אתם באמת גורם חשוב בנושא הזה, כי כמו שאמרת, אנחנו לא יכולים להיות בכל-

עיר ללא הפסקה

מאיה יעקובס:

אחד - האם אתם שומרים מעקב, כדי שיהיו לכם בסוף רישומים - נת"ע אחראים לאיקס בעיות. אלה אחראים לככה וככה, כדי שנדע? בסופו של דבר, יש פה גם ציבור שרוצה לדעת את זה. זה דבר אחד. זה ידע מצטבר שפשוט צריך לנהל אותו ויש לו משמעות וכוח. גם אפילו אם עושים איזו עתירה משפטית, זה נותן לכם בסיס.

הדבר הנוסף - הסוגיה הזו באמת של לקרוא לתושבים להתריע לפני ולא אחרי פגיעה בעץ, זה נושא נורא חשוב. נוח, גם לך זה יכול להיות אולי איזשהו קמפיין, מיני קמפיין שאתם עושים כעירייה בתוך הארנונה. לקרוא לציבור - שימו לב, אנחנו שומרים על העצים ורוצים שגם התושבים ישמרו על העצים. כשאתם רואים עץ בסיכון, בגלל איזשהן עבודות, אז בואו תדווחו לנו ל-106.

פלג בר-און:

חד משמעית. אני אענה על זה, רק שנייה. לגבי המעקב, אז גם יש את מנהלת הרק"ל מטעם העירייה, שהיא אחראית לנהל את כל הנתונים והידע איפה נת"ע עובדים בכל זמן נתון, האם הם עובדים עם אישורים או בלי אישורים. מנהלת הרק"ל, שזה גורם עירוני שיושב בתוך העירייה והוא עושה את כל התיאומים מול נת"ע. עכשיו, אני יכול להגיד לכם שנת"ע זה נושא בפני עצמו. זה לא פשוט, יש להם סמכויות. השטח הזה הוא שטח של נת"ע.

סטלה רות אבידן:

חוק המטרו מנטרל, חוק המטרו החדש, עזוב את מה שעשית. סטלה אבידן. נכון, עכשיו היה לכם תיעוד דרך, תיאום, סליחה, אבל עכשיו חוק המטרו הולך לרוקן אתכם מכל תוכן, כי יש מנהרת המטרו, ותוך 21 יום, אם לא מקבלים תשובה, הם נכנסים ועושים את העבודות בשטח באישור שבשתיקה. אני רצינית לדעת - איך אתם הולכים להתמודד עם זה?

פלג בר-און:

אז אוקיי. אז אני אגיד שמול נת"ע זו הייתה התנהלות מסוג אחד, אוקיי? זה התחיל עוד לפני זמני, ואני יכול להגיד לכם שחיים ומנהלת הרק"ל הצליחו ביחד להדוף הרבה כריתות עצים. למשל, בשדרות ירושלים, בקו האדום. חיים יגיד לכם שהם ביקשו לכרות שם את כל העצים.

סטלה רות אבידן: מה קורה עכשיו עם חוק המטרו?

פלג בר-און:

אוקיי. אז מה שקורה עם חוק המטרו, זה שכל תחנה וכל חפירה שלהם נעשית בתיאום מראש מולנו. אני....

סטלה רות אבידן: הוא לא אחוז...

שחר צור: רגע, אני מציע שניתן לו רגע לענות מסודר.

פלג בר-און: כן, בואו אני אענה ואז-

סטלה רות אבידן: צריכים לעשות על זה דיון נפרד-

שחר צור:

לא, מצוין, אין שום בעיה, אני בעד שנעשה, אבל-

פלג בר-און:

אז אני יכול להגיד לכם מה שאני מכיר ומה שמתאמים מולי. כל חפירה ותכנון עתידי, היום אני מזומן לסיור ולשטח כדי לאשר את התוכניות. אם אתן טוענות שהם לא חייבים לעשות את זה, יכול להיות. מה שאני מכיר, זה שהם חייבים חתימה שלי היום כדי לצאת לדרך ושהתכנון יהיה מאושר. בלי זה אין אפשרות. הזזנו אותם. הזזנו את התחנות, הזזנו חדרי טרפז, כדי שלא ייבנו אותם על עצים. זה מה שאני מכיר. אם אתן מכירות משהו שונה, אני אשמח שתעלו את זה, כדי למנוע את הבעיות מראש.

סטלה רות אבידן:

כל התווי ... המאושר, בדרום תל אביב יש בעיות, לא רק סביבתית, אלא גם עם עצים. לפי החוק, ששינוי עלינו לכנסת כל חודש, ואפילו פעמיים, זה מנטרל אתכם מכל התיאומים האלו, שעד עכשיו הייתם רגילים. לכן, אני ממליצה ללמוד את החוק ולראות איך אתם נכנסים בנושא.

שחר צור:

אני רוצה להוסיף עוד לדבר. שחר צור. אני חושב שגם ההתראות של הציבור ואני חושב שגם ההגנה של שפע, הן לא מספיק חזקות מול פרויקטים גדולים של תחבורה ציבורית, גם דברים שבאים מהות"ת, דברים שבאחריות פקיד היערות הארצי. אני חושב שהעירייה פה חייבת להיות ריבון הרבה יותר חזק. הנושא הזה של עצי מופת, למשל היום, סטטוטורית, התות המדהים הזה הוא שווה ערך לציקס הקטן הזה. כלומר, פרט לחוק הגנת האילנות, כלומר תיקון 89 לחוק התכנון והבנייה, שאומר שאסור לכרות אותו, אין שום הגנה עירונית על העץ הזה. לעומת זאת-

טלי ברגל:

... בגלל שזה כיס ירוק. סטטוטורית כל העצים שם מוגנים-

שחר צור:

מוגנים? מעולה. הרבה מאוד עצים אחרים, אנחנו נראה גם בהמשך את השקמה של לורנס, לא מוגנים, לעומת מבנים לשימור שיש להם יותר מאלף מבנים בתל אביב. יש להם שימור מחמיר ואסור להתקרב אליהם. אני חושב שעיריית תל אביב צריכה להמשיך ולקדם את הנושא הזה של עצמי מופת ... מופת, שהם פשוט, אגב, לא משנה אם זה נתי"ע, יש דברים שפשוט אסור לגעת בהם. השקמים של קינג ג'ורג'. פקיד היערות הוא מעל העירייה.

טלי ברגל:

טלי ברגל. קודם כל, אני מסכימה איתך לגמרי, שחר. אתה יודע, אנחנו תמיד מסכימים. אני רק אתן קצת מהצד השני, כאילו מה קורה בפועל. קודם כל, איפה שאנחנו עומדים עכשיו, זה מוגן בתוכנית סטטוטורית. זה כיש ירוק בתוכנית של כיכר רבין, ולכן אסור לגעת בעצים האלה. בין היתר, זה היה הכוח לעבודה מול נתי"ע. הייתה כאילו תוכנית גם לכריתה יותר רחבה של עצים, ובאמת הכיס הירוק הזה מוגן סטטוטורית, ובגלל זה יותר קל לשמור עליו והיה אפשר לא לתת להם אותו או להילחם על לא לתת אותו, במסגרת אתר העבודות. בנושא של העבודה מול המדינה, אני מסכימה איתך. אני רק אומרת שאנחנו צריכים לעבוד בכמה כיוונים, ואתה יודע באיזה כיוונים אנחנו עובדים. חוץ מלנסות באמת לתת להם מעמד יותר גבוה ומעמד כאילו שאי אפשר יהיה לפגוע באילנות, אנחנו גם עושים עבודה תכנונית מקדימה. אני לא מדברת עכשיו על המטרו והות"ל, שדרך אגב, גם הם עושים איתנו. עכשיו אנחנו נמצאים בתיאומים עם המטרו. בסדר-

הבנתי, אבל שנייה. אני אומרת בלי שום קשר, היום אנחנו נמצאים כן בתיאום עם המטרו, ברמה של תחנות, אפילו סגירה של תחנות במקומות מסוימים. אני לא אומרת שזה מענה לכל, יש הרבה בעיות. אני מנסה רגע להראות לכם, לפתוח רגע צוהר למה אנחנו עושים ואת מה אנחנו כן רואים. יש עוד הרבה בעיות והכול ממש לא מושלם. היום במסגרת תכנון מוקדם, אחד הדברים שאנחנו עושים, בעיקר בתוכניות התחדשות עירונית, בתיקון האחרון של 9144, שזו התוכנית שהמחלקה של בועז מובילה, שזה תכנון בר קיימא, יש נושא שלם שמבקש תוכנית של העצים לפני תכנון. אנחנו עושים את זה גם בתוכניות התחדשות עירונית, בין היתר, עם שחר, שיוצא לשטח לא לעשות סקר עצים, אלא אנחנו קוראים לזה ערכיות עצים. זה אומר שאנחנו יודעים שכשבא פרויקט גדול, נגיד של בנייה, אנחנו לא נצליח לשמור על כל העצים. אנחנו גם אומרים - אנחנו לא נלחמים על כל העצים, אנחנו בוחרים מה בעל ערך לשמור עליו ויחסית מרקם- אם אנחנו נלחמים על עץ בודד בין בניין, לכביש, לגדר, אז הסיכוי שהוא ישרוד והוא ימשיך לחיות, הוא מאוד מאוד קטן. אז אנחנו מנסים להקדים, לפני התכנון, בעצם להגיד איזה אזורים בתוך המרחב הזה הם אל געת ואנחנו רוצים לשמור עליהם. אז אלו דברים שאנחנו עושים מלמטה, בסדר? לא מלמעלה, לשנות חוקים. אנחנו רואים התפתחות בזה ושמירה יותר ויותר על עצים, בין היתר, בגלל הנושא הזה. הדבר הנוסף זה נושא של קניין, בסדר? נגיד היה לנו עץ מאוד גדול בדרום תל אביב, בשקמה העתיקה. בן כמה הוא היה? בת כמה היא הייתה? מאות שנים. ניסינו לעשות החלפת שטחים, בסדר? כדי בעצם לשמור. אתה מכיר את הנושא, בנווה שאנן. זה מגרש פרטי. אז יש מקרים כאלה ספציפיים של עצים מטורפים. זה גם כסף ציבורי להילחם על הדברים האלה, או אפילו לעשות חילופי שטחים ... לא? אמרת שהעתקנו אותה, את השקמה?

שחר צור: לא.

טלי ברגל:

לא, זו לא זאת. לא הצלחנו שם. לא, לא הצלחנו. עוד לא הורידו אותה, אבל לא הצלחנו אפילו לעשות חילופי שטחים עם רמי. אמרנו זה רמי, זה כאילו מדינה, אולי נעשה איתם חלופי שטחים. אתה היית מעורב עם מישה, וזה לא הצליח.

שחר צור: כן, עשינו לו טופוגרפיה.

טלי ברגל:

ועשינו לו המון המון בדיקות, כדי שהוא יוכל להישאר. עדיין אין תוכנית מאושרת, אבל יש שם, זה כאילו-

מאיה יעקובס, מנכ"לית קליימט נט:

מאיה. אני רק רוצה להגיב על זה. זה הדברים שאתם צריכים לדעת להפעיל ציבור עליהם. זה קלאסי לקמפיין ציבורי לצלם את העץ, לייצר רגשות, לייצר לחץ על רמי. לא יכול להיות מצב שמורידים כזה עץ. זה פשוט סקנדל.

פרופ' נח עפרון:

אוקי. אני מעביר את המיקרופון לאוסי, עכשיו, שתוביל אותנו לאחת מנקודות המפגש עם נת"ע. מתוך 5 הק"מ, עברנו 75 מטרים.

אסנת בנימין:

אם אנחנו נגיע לצומת ארלוזורוב-אבן גבירול, זה מאוד רועש, אי אפשר לדבר שם. אז אם אנחנו הולכים מכאן, אז ברחוב הפרדס מגיעים לארלוזורוב ואז ניקח ימינה. בסדר?

אסנת בנימין: אנחנו הולכים לארלוזורוב-אבן גבירול, בעיקרון.

יש אנשים בתל אביב שמתקשרים ואומרים "הבת שלי אמרה - תקראי לאוסי, פוגעים פה בעץ", אז זה "נחלת אוסי"

שחר צור: אסנת בנימין.

אסנת בנימין:

ברוכים הבאים לרחוב ארלוזורוב הנדיר אני אסנת בנימין, הידועה כאוסי בנימין, אימת העירייה לתקופות ארוכות. 30

שנה עסקתי בתכנון, בנייה וניהול פרויקטים, תכנון שכונות מגורים, קניונים וניהול ביצוע של שכונות מגורים. אני טובה בזה ומבינה היטב תכנון, אני מבינה את העיריות ואת הרשויות, אני לא מפחדת מהן. אני יודעת שבכל דבר אני צריכה נוהל וצריכה חוק. באמצע 2017 עברתי לגור ליד ארלוזורוב, בצד המערבי. כל השנים עבדתי בתל אביב. הנכסים שלי לאורך ארלוזורוב, צפון ישן, צפון חדש. עבדתי בעיר, אבל התחלתי לישון בה ב-2017. רצה הגורל ונדע לי שעומדים לכרות את העצים של ארלוזורוב. אמרתי "נראה לכם?" מה זאת אומרת? למה לכרות? אמרו לי - רכבת קלה. אז התחלתי ללמוד את העניין. התחלתי את המאבק בארלוזורוב-נמיר, למרות שידעתי שהאזור החשוב לי הוא האזור המערבי, האזור הצר, הייחודי, שהוא גם חלק של העיר הלבנה. התחלתי ללמוד את זה - למדתי את החוק, למדתי את הנהלים, למדתי את הסקר .... עשו כאן הכול לא לפי החוק. פניתי בתמימותי הרבה לפקיד יערות ראשי וזכיתי לאין מענה לכולם. אתה מראה לו שהנוהל לא לפי החוק, תסריט סקר העצים לא לפי החוק, עשו מניפולציה בדרך על זה, ועל זה, ועל זה, זה לא לפי החוק ! ואין

תשובה מפקיד יערות ראשי. אתם צריכים להבין, עשו סקר עצים ב-2014, ולא נמצאו עצים לשימור בארלוזורוב. בתסריט סקר העצים לכל העצים יש ערכיות בינונית, הם עקומים וחולים כולם. סקר עצים הוא בטבלאות שבהן מודדים ערכיות כל עץ, ובנוסף יש תסריט תוכנית בנייה, תוכנית מדידה עליה מסומנים העצים לפי הערכיות שלהם. מה מופיע לי בכל הגיליונות של הקו הסגול? שכל העצים בארלוזורוב להעתקה. הם מסומנים בצבע ירוק, במקרא כתוב - העתקה. מה זה אומר? שהמתכנן מקבל את התוכנית והוא לא צריך לשמור על כלום. הוא יכול לעשות מה שבא לו, כי אין פה עצים לשימור. לא נמצאו עצים לשימור בארלוזורוב. עכשיו, כל שלב כשאני פותחת את הבדיקה, אני מגלה עוד דבר לא תקין ועוד דבר לא תקין. לא היה שום דבר תקין. כל הזמן שאלתי - איפה העירייה שלי? כל זה לפני שהיו בכלל רישיונות כריתה ולפני שידעתי בכלל מה זה ערר. וכל הזמן אספתי שותפים לדרך. לא הכרתי אף אחד באמת. התחלתי לאסוף אנשים, כל ארגון שיכולתי לשים עליו את היד. רוכבי אופניים תל אביביים, אספתי אותם, הסברתי לכולם מה קורה כאן, וכולם, אני זוכרת שהתקשרו אליי אביב לביא ואחרים, אמרו - את עושה מעצמך צחוק. ההתנגדויות היו ב-2016, הגשנו התנגדויות. זה עבר. אני, כהרגלי, אמרתי - נראה לכם? מה עברי? עבר משהו לא חוקי. אתם רוצים שאני אלך למשטרה? אני רק רוצה להגיד לכם שלמזלי, באותו זמן חיפשתי דירה, וכהרגלי, אני חיה באזור הזה ונפלתי על הדירה של ההורים של מנדבליט. אז הוא קיבל ממני מכתב אישי: "אדוני הנכבד, הייתי בדירת אימך וכו'. דירתך המקסימה, התעניינתי במחירים, מה אפשר לעשות, ואז אמרתי - אני רק רוצה להגיד שכיוון שגדלת כאן, אתה יודע שהעצים לא עקומים ולא חולים, הם ככה עשרות שנים. הם טוענים שהם עקומים וחולים, ורוצים לכרות אותם. קיבלתי מיד מכתב מהיועץ המשפטי לממשלה - תפרטי לנו את הדברים. אמרתי להם - שום דבר לא נעשה כאן לפי החוק, ואני, במקביל למסלול שאני עושה מול העירייה, מול משרד החקלאות, מול הרישיונות, ומול קבוצות אנשים שצצו מכל עבר כדי להשתיק את מה שצריך להיות כאן, ממשיכה לעבוד מול היועץ המשפטי לממשלה. יותר מזה, מישהו פה מהתושבים אומר לי - אני מהשב"כ. הביא לי שוטר, אמר לי - תספרי לו כל מה שאת יודעת. מי אשם

עיר ללא הפסקה

בעירייה? אמרתי לו - אף אחד לא אשם בעירייה. אני לא שוטר, זו לא חקירה שלי. תגידי לנו מי גר קרוב? למי יש אינטרסים? הדפתי אותם מיד, אני לא מחפשת את הדבר הזה. אני מאמינה במינהל תקין. אני חושבת שהרשות צריכה לדאוג לאינטרסים של התושבים שלה, של הסביבה שלה. ככל שלמדתי יותר, גיליתי עוד, ועוד, ועוד מכשלות. אני אתן לכם דוגמה ממש נוראית, שפה אתה שואל - איפה העירייה? איך זה יכול להיות? עצוב מאוד למרות שהעירייה היא חלק מזה. העירייה, שמרוויחה הרבה מאוד אינטרסים של תשתיות וכספים על חשבון המדינה, דרך נת"ע, רוצה לנקות את השטח מעצים. רוצה מקסימום תשתיות על חשבון המדינה, שמי שתמשוך אותן עבורה זו נת"ע, אז היא מוכנה לנקות את השטח מעצים. מה שהתגלה פה זה מוטיבציה הנוגדת לחוק, המוטיבציה של החוק - שימור עצים, בוודאי שנימור עצים בעיר. מה שהתגלה כאן זה מוטיבציה לכריתת עצים. לא במקרה בגלל התכנון, אלא יש לי מוטיבציה שנראית בבירור בתהליכים, למקסם את כריתת העצים, ולמצוא מספיק תירוצים לזה. לדעתי, זה ממש נורא שהעירייה עומדת במקום הזה. אתן לכם דוגמה. הקו היה אמור להיות תחתי, ובסופו של דבר, ב-2009, נת"ע מצליחה לשכנע את כולם עם איזושהי מצגת, שלמען הנדל"ן כדאי שהקו הזה יהיה עילי. נת"ע עובדת לפי תוכנית 23, תוכנית מתאר 23 א' 4, שכל התוכנית שלה היא לפי גודש. אני אמור לפתח את מה שיש לי בו גודש, למען הציבור, תהיה לי תחבורה ציבורית להסעת המונים. אחרי שנבדק הגודש, צריך להחליט על הטכנולוגיה. טכנולוגיית המסילות כאן היא לא מה שהיה אמור להיות. לפי הגודש, היה צריך להיות BRT, שזה ללא חפירות, ללא פינוי, חבל, יכול היה להיות לנו משהו אחר. הוועדה הארצית מאשרת לנת"ע ב-2010 לעשות את זה עילי, וב-2012 היא מקבלת הנחיה לעשות תסקירי השפעה על הסביבה לטווח מאוד רחוק. זאת אומרת, האישור של הוועדה הארצית הוא על תנאי, כי היא רוצה לראות תסקירי השפעה על הסביבה. אחד הסעיפים של תסקירי ההשפעה על הסביבה, שהיום זה לא קיים, הוא לבצע סקר עצים, כולל כל סעיפי סקר עצים, לפי חוק, זה ב-2012. משרד החקלאות המדופלם מעלים, באותה תקופה, את הנהלים שלו שמנחים איך לעשות סקר עצים. הם לא היו בשום מקום שאפשר לראות אותם, אני מדברת על 2017. בתסקיר ההשפעה על הסביבה חובה לעשות סקר עצים מפורט לכל הקו הסגול שעובר, הם אומרים במפורש, בשרות ההיסטוריות של העיר. יותר מזה, זה אזור שאין בו גודש. איזה גודש? הגודש שלהם, לפי נת"ע, הם טוענים ש-500 איש כל 3 דקות בכל כיוון ירדו מהתחנות. מקסים, לא? אז אתה הולך לבדוק איזה 500 איש?!

ישבנו עם התושבים בצמתים וספרנו. אוטובוס אחד ברבע שעה. כמה אנשים יש שם? חצי. זאת אומרת, הגודש הוא לא נכון. זאת אומרת, יש כאן מוטיבציה של חברת תשתיות ביחד עם מוטיבציה עירונית, לגלח את הכול. לא בבית ספרינו! אני רק אגיד שמה שעשה את השינוי זה המתכננים של נת"ע, שנאלצו לשבת מולי, מולנו, וכל האנשים עם הידע שיש להם, כל אחד בתחומו, נאלצו לשבת מולנו בשיתופי ציבור, וסירבנו לקבל את העובדה שהם יטעו כאן עצים חדשים. לא מעניין אותנו. תסתכלו על העצים שלנו, לכו תטעו במקום אחר. המתכננים של נת"ע, לדוגמה, ברברה אהרונסון, בעצם הסכימה לפרוש בפנינו את התוכניות המפורטות. כל כך צר לי, תחשבו שכל הרכבות הקלות היו נראות כמו ארלזורוב מערב, עם עצים גדולים משני הצדדים. אלו הרי רחובות שאמורה להיות בהם תנועה של מאות אנשים כל הזמן. אנשים יורדים מתחנה, הולכים לאורך הקו. זה אמור היה להיראות אחרת, אבל יש כאן מוטיבציה לכריתת עצים. ב-2014, בשיתוף הציבור הראשון, אם היה לי ספק שאולי אני לא ממש מבינה, כי כולם אומרים שאני שיכורה, תפסתי את יהודה בר-און, מנכ"ל נת"ע, אמרתי לו - אני מבקשת רק תשובה. הנתונים של נת"ע זה בסך הכול 2 נתיבי כביש. עמדנו אז בארלזורוב עם 6 נתיבים, שאלתי אותו "למה אתה כורת עצים 20 מטר מהמסילה שלך?" הוא אמר - אני לא רוצה לירות את העצים. אני לא רוצה לגעת במדרכות. אני יכול לעשות את הפרויקט הזה בשנה אחת, אבל עיריית תל אביב היא הריבון ומה שעיריית תל אביב תגיד לי, אני אעשה".

עיר ללא הפסקה

למדתי את דו"ח החוקר שאומר שכל מה שהעירייה ונת"ע עושים הוא לא תקין. מה שהיה לנו כאן בעצם, עברנו שלב אחרי שלב, משרד החקלאות סירב לבטל את רישיונות הכריתה. יש רישיונות כריתה שעדיין בתוקף והצלחנו לבטל אותם בעזרת המתכננים של נת"ע. בסופו של דבר, בעזרת העירייה, וכל מיני אנשים עבדו מתחת לכללים כאן, כי אסור היה לצאת נגד נת"ע, חס וחלילה, כי לעירייה יש אינטרסים פה. מה שעצוב זה בעצם כשאנחנו מדברים על סוף ארלוזורוב, בעצם נת"ע עשתה שינוי. היא מסתירה את התוכניות. אי אפשר לראות יותר תוכניות מפורטות. ברברה אהרונסון עמדה בשיתוף ציבור שלישי ואמרה - **לא כורתים עצים בקו הסגול בשביל אופניים, נקודה**. היא עשתה את השינוי. היא ישבה בדיון עם המתכננים ואמרה, כי אני אמרתי לה אישית - תראי, הם עשו את המניפולציות, הכריתות היו עלייך. אף אחד לא ישכח לך שהכריתות היו עלייך. את לא מסוגלת לתכנן 6 נתיבים עם מדרכות של 6 מטר מכל צד? את לא מסוגלת לתכנן בלי כריתת עצים? המטרה היא לנקות את השטח מהעצים, מוטיבציה של נת"ע. בכל שאר האזורים, מה שהם עשו זה אינסוף מניפולציות כדי להסתיר, כולל ממש לעבוד על תושבים. אני אתן לכם דוגמה עלובה, ברצינות שעלובה: הגשנו התנגדות לכריתת עצים, 450 איש. משרד החקלאות טען שאנחנו לא יכולים להגיש רשימה. אמרנו סבבה והגשנו להם 400 מכתבים בפקס. הקרסנו את המערכת שלהם. הם קבעו איתנו דיון. 300 אנשים נתנו לנו אישורים שהם מגיעים, כן? 300 אנשים נתנו לנו אישורים שהם מגיעים, ובחצי שעה הם קבעו איתנו ב-8 בבוקר ביום עבודה. 300 אנשים אישרו שהם מגיעים, ואז התחילו לרוץ הודעות שלא ידענו עליהן, שזה נדחה בשעה. אז כמובן שאף אחד לא בא, היינו 9 תושבות ותינוקות. הוצאתי על זה הרבה פרסומים שקוראים להם 9 תושבות ותינוקות, עומדות ומייצגות מאות אנשים. הדבר היחיד שעשיתי, צברתי ידע והראיתי להם לפרצוף את האמת. זה לא נעשה לפי החוק. סקר העצים לא נעשה לפי הוראות סקר העצים, בסוף ארלוזורוב, גם אם שמרו יותר על עצים בהמשך, זה נגמר, לצערי. אבל הרחוב הכי צר ברכבת הקלה זה ארלוזורוב מערב, ושם נשמרו העצים בשני הצדדים. בסוף נת"ע תתגאה ותגיד שהיא שומרת על העצים. זו מלחמה עקובה מדם. תודה רבה שהקשבתם, זכות גדולה. תודה, נח.

פרופ' נח עפרון:

תודה רבה לך. יש לי ניחוש פראי שמישהו רוצה אולי להגיד משהו, אבל אם לא, אנחנו יכולים להמשיך את הנושאים של הסיור. בנושאים שהועלו נדון בהמשך.

הדס רגולסקי, חברת מועצה:

אני הדס רגולסקי, חברת מועצה. אני מודה שאני חברת מועצה בגלל שעקרו לי עצים ברחוב. נשבעת לכם, בסוף זה מה שגרם לי לרוץ.... ואני תוהה, האם יש לנו עוד עצים להציל? אנחנו עושים עבודה כדי להציל אותם, כי זה הסיפור.

אסנת בנימין:

תראו, אני אומרת לכם שוב, אני מאמינה במנהל תקין, אני חושבת שזו החובה הראשונה. **שקיפות ומנהל תקין זו החובה הראשונה של עירייה כלפי תושביה**. אני חושבת ששום דבר לא יותר חשוב מזה, ומה שהעירייה מצליחה, באמצעות ניהול הקבוצות וניהול הקהילה, זה להרחיק את המידע קבוצה מקבוצה. זה מאוד עצוב שזה

עיר ללא הפסקה

מה שקורה. אנחנו חייבים לעשות בזה שינוי. אני אגיד לכם שעד עכשיו, אף אחד מעיריית תל אביב לא הסכים להיפגש איתי, שזה מקסים, לא? יש דברים שצריך לשנות. לא מאשימה אתכם בכלום, עשו עליכם מניפולציות, חייבים לתקן. היום, 50 אחוז מהמניפולציה שנת"ע עשתה במטרו פי 10 יותר גרוע ממה שהיא עשתה פה. 50 אחוז משטחי תל אביב נחשבים שטחי המטרו. תוכנית עירונית לא חלה עליהם, החוקים לא חולים עליהם, חוק הקניין לא חל עליהם. אני מאוד מציעה שתדחפו, נקיים פגישה ונציג לכם את מה שאנחנו יודעים מוועדות הכנסת. אני מאוד מציעה, אוקיי? אני רק אגיד שמירה הייתה שם לכל אורך הדרך.

פרופ' נח עפרון: אוקיי. אז התחנה הבאה שלנו היא שדרת הקריה.

פרופ' נח עפרון: כן, ואיתן בעצם יוביל אותנו לשם.

איתן בן עמי:

פעם ישבתי במצדה, ישבתי בצד. היה איזה יום הורים לילדה שלי, אמרתי הפעם אני לא עושה כלום. איכשהו הגיעו לזה שאני דובר ההורים והילדים. לא יודע למה. ישבתי ממש בסדר. אגב, חלק ממה שאת אומרת לפחות פה, אני לא אצביע על כולם, אבל יש פה אנשים שעושים שינוי מעשי ופרקטי ביסודות של האופן שבו מתכננים. אני חושב שכאן טלי ובעז היו יכולים להסביר איך מצליחים לשנות חתכי רחוב כדי לעשות את זה יותר נכון, לעשות כמה שפחות נזק, ובאמת לעשות טוב, כמובן כחלק מתוכנית היערכות לשינוי אקלים.

אסנת בנימין:

אני באה מפיתוח ובנייה. אני לא נגד פיתוח, כל המטרה זה לעשות את זה נכון.

איתן בן עמי:

בטח, ופה צריך אנשים מעל הממוצע בשביל להיות מסוגלים לעשות את זה. בסדר, אז הולכים. אתה רוצה שאני אסע על האופניים והם ירוצו או שנלך כולם?

פרופ' נח עפרון: שיריץ אותנו. שנלך. תוביל אותנו לשם.

סטלה רות אבידן: בתוך הפרויקט, תאמין לי-

אסנת בנימין: זה ב-5 מטר של הסקר, סקר העצים, אז הוא צריך לזכור-

סטלה רות אבידן: תשמע, אני רגילה לראות-

סטלה רות אבידן:

לא, הכול בעיה, מכיוון שכשאני באה ואני בודקת את סקר העצים, שהם שמים גם בפנים וגם על המדרכות ביד אליהו.

שחר צור:

זה לא הסקר, זה עץ באחריות העירייה. זה בזכות הדרך, זכות הדרך מגיעה עד לזה.

טלי ברגל: לא, אבל הסקר סוקר אותו גם.

שחר צור:

הסקר, כן, אבל הבעיה זה מה שקורה בזכות הכול בתוך ה-

סטלה רות אבידן:

לא, לא, לא. זו הבדיחה הכי גדולה, ואני מצאתי אותה ביד אליהו, בתל חיים, למשל.

אסנת בנימין: למה הם טוענים שהם שומרים עצים?

סטלה רות אבידן:

הם שומרים עצים מתוך, נניח ופה היו 10 עצים, אז הם אומרים שמרנו 3. אחד, שניים, סליחה.

פרופ' נח עפרון: אני מציע שנמשיך-

סטלה רות אבידן: זה מה שאני רוצה לראות, ולא כמה גדול ויפה עושה עירייה. תודה.

פרופ' נח עפרון: לא, לא, ראינו.

סטלה רות אבידן: לא, לא ראיתם לפרוטוקול, בבקשה.

שחר צור: אבל סטלה, זו לא הבעיה שלך.

טלי ברגל: זו גם הבעיה.

סטלה רות אבידן: זו הבעיה שלי כאזרחית, כי הם עובדים עלינו בפינוי בינוי. הם עובדים-

אסנת בנימין: ב-30 השנים, הם מורידים 100 אחוז מהעצים במגרש, והם טוענים "שמרנו עצים".

שחר צור: לא, בלי שום קשר, מי שמקבל את זה, באמירה שמרנו עצים, שם הבעיה. אבל הבעיה שפה, בתוך המגרש-

סטלה רות אבידן, חברת ועדה: 2 מטומטמות, או 3, יכולות לבנות כל תכנית על יד הבית שלך-

איתן בן עמי: בסדר? הסבר קצר ולא מתוכנן על שני דברים.

איתן בן עמי: ארלוזורוב נגמר.

אסנת בנימין:

לא, זה חשוב. אני רק אגיד לכם משפט חשוב מאוד ששכחתי. ארלוזורוב מערב-מזרח, רחוב של מערב-מזרח אין בו צל מבניינים, אתה תלוי אך ורק בעצים. אוקיי? לכן זה כל כך חשוב. צפון-דרום, אז יש לי גם צל מהבניינים.

איתן בן עמי:

בסדר, שזו גם אילוזה, כי בקיץ הישראלי השמש נמצאת בזוויות, שאלא אם כן יש לך גורד שחקים כמו ניו יורק, אין צל. אז זו סתם אמירה שאין מאחוריה שום דבר. שני דברים. אחד- אתם רואים את הקיר הזה?

שחר צור:

הרבה יותר קל לנו להציל ברחובות צפון-דרום, בגלל שהשמש עוברת שעה ביום. חד משמעית הבעיה שלנו זה צפון-דרום-

אסנת בנימין: מזרח-מערב.

שחר צור: סליחה, מזרח-מערב. אין מה להשוות.

אסנת בנימין: זה הרחוב, זה העניין.

איתן בן עמי:

כשיש לך רחובות כאלה, נגיד, או דברים כאלה, לא תמיד זה עוזר. אני מדבר על הדבר הזה פה, שזה קיר שהרבה שנים הפיקוח העירוני נתן לתושבים, שהם חייבים שהגדר חיה תהיה בקו אפס. אז אתם יכולים לעבור בעיר ולראות את השיחים-העצים האלה גם בגובה של 3 מטר. אנחנו לשמחתנו, אומנם פה במקום הספציפי הזה זה פחות אולי נדרש, אבל שינינו את מדיניות הגיזום בעיר, בשיתוף פעולה עם הפיקוח העירוני. אחרי זה, נזיפה והבנה מראש העיר, שמעל גובה של 2 מטר, לא רק שרצוי, אלא אנחנו מבקשים לעשות קשת, כדי להצל על המדרכות במקומות שאין לנו. תנו לה רגע לעבור, בבקשה. סליחה, בבקשה. בסדר? סליחה. אז את זה שינינו לא מזמן, וזה הופך לתושבים. אנחנו עושים עבודה עם הגננים, וגם עבודה עם הפיקוח, כדי לוודא שעל הטיקט שהוא נותן לו כתוב שהוא צריך לעשות קשת, כי זה ייתן לנו צל על המדרכות הרבה יותר מהר מכל עץ שאנחנו ניטע אותו היום, ואנחנו נוטעים הרבה עצים. טל שפה, אחראית, נטעה כבר קרוב ל-4,000 עצים, עוד מעט, בבתי תושבים, בחצרות הפרטיות, בשביל זה. דבר שני זה עצי הפרי. אנחנו התחלנו בשנה שעברה, או אפילו קצת לפני, אבל השנה אנחנו נגביר את זה. יש בתל אביב הרבה מאוד עצי פרי מלאים בפירות, שלמעשה בסוף, או שהדררות אוכלות אותן, או שהפירות נרקבים וכו'. אנחנו הולכים לעשות קטיף. נקבל אישור מבעלי הבתים שיש להם את כל הפירות, אלו עשרות ק"ג. בתקווה להכניס לדי אן איי העירוני שמי שיש לו עץ עם פירות בעונה, כי כל פרי הוא גם בעונה אחרת, יודע, הוא יקבל מאיתנו מקטפה, הוא קוטף מהגובה, אולי

נשלב בני נוער, בתי ספר שיקטפו. אז כמו בחוץ לארץ, הוא שם את השקיות על הגדר, ואנשים יכולים לקחת את קילו התפוזים, הלימונים. יש לידי עץ עם קרמבולות, בלי סוף, שאין לי מושג הוא עושה. קיווי.

טל נדב, מהרשות לאיכ"ס - רכזת יער עירונית - קיימות:

טל נדב, מהרשות לאיכות הסביבה וקיימות. אז רגע אני אתחבר בכמה מילים על מה שאיתן אמר. אנחנו באמת שנה שעברה התחלנו עם זה, עם הפרויקט של החולקים בשפע של הפירות שיש לנו בחצרות. אנחנו עושים גם שיתופי פעולה עם בתי ספר. שנה שעברה, היה לנו איזה פיילוט עם בית ספר בביצרון. נכנסנו ממש, עבדנו עם הילדים. הילדים הכינו שלטים בכל השכונה שמזמינים את התושבים להגיד למי יש חצר עם עץ שמוכן שהם יגיעו ויקטפו. היה הפנינג מדהים. הילדים ממש הסתובבו עם סלי פירות, כמו סלי שוק, אספו עשרות ק"ג, נסעו אחר כך למרכז הקהילתי, ממש יריד, שבו הם הכינו מיץ תפוזים. ממש כל השכונה השתתפה בזה. השנה אנחנו רוצים לעשות את זה בסקייל הרבה יותר גדול, בהמון שכונות בעיר.

איתן בן עמי: ... מזון וביטחון תזונתי.

סטלה רות אבידן: ואספקת מזון.

איתן בן עמי: אבל פה זה יותר הצלת מזון, לצורך העניין, וביטחון תזונתי.

אסנת בנימין: בואו נדבר פה. רגע, שנייה.

מאיה יעקובס:

מאיה יעקובס. ביקשו ממני לדבר על העניין של הנטיעות. מה שאנחנו רואים כאן, זה שטח שמיועד להיות עגינה, נראה לי. ככה זה עושה רושם, שפה תהיה אדמה. העומק שיש כאן הוא כמובן לא משהו שמאפשר לעצים לגדול ולהיות גדולים. אנחנו רואים את העצים הגדולים שכאן, אין שום סיבה שגם בחצר של הבית, שבטוח היו פה לפני שהורידו בשביל הבנייה, היו כאן עצים גדולים וגבוהים, ועכשיו אין אותם. לכן מאוד חשוב כבר עכשיו, או עדיין עכשיו, בשלבים מאוחרים מאוד של פרויקטים, בטח ובטח בתכנון של פרויקטים מוקדמים, אבל גם בפרויקטים כאלה, לחייב שימוש בטכנולוגיות שמאפשרות מרחב לשורשים. שחר פה הוא מומחה גדול. איפה שחר? קטונתי. יש פה הרבה מאוד ידע על טיובים תת קרקעיים לנטיעות של עצים, כדי שפה יהיו עצים משמעותיים. כי גם אם ינטעו אחר כך עצי הדר, ויש כל מיני עצי הדר אחרים שמדובר בהם-

אסנת בנימין: הבניין הזה מחולק. כאן-

מאיה יעקובס: אוקיי, עדיין. אחלה, מעולה, ועדיין זה צריך להיות גמיש.

איתן בן עמי:

רגע, שליחה. תראו, בועז לא נמצא פה, הוא נסע קדימה. אני מקווה שזה מיושם, אבל בעקבות כמה מהלכים שעשינו בכל ההתחדשות העירונית, אוסרים עליהם לעשות את תת הקרקע עד לקו האפס של המדרכה. הם חייבים לעשות נסיגה, אם אני לא טועה, של מטר, של 2 מטר. הנסיגה הזאת אמורה, אחת - לעזור בחלחול של הבית, ושתיים - לאפשר לעץ, אפרופו העץ הזה, שיהיה לו חיבור לאדמה. אם לא עשו את זה בבית הזה, אז סימן שאנחנו צריכים לעשות בדק אצלנו למה לא עשו את זה. אבל אלו ההנחיות החדשות ובוועז אחראי על זה.

* מדברים ביחד, לא ברור

איתן בן עמי: לא, לא, זו הנחיה כללית.

* מדברים ביחד, לא ברור

איתן בן עמי:

רגע, רגע. אני לא רוצה להגיד משהו שאני לא יודע. בועז קידר, שנסע קדימה, הוא אחראי על זה. ניתן לו להגיד כמה מילים.

מאיה יעקובס:

אני מזכירה שאנחנו לא מדברים רק על עצים גדולים, אנחנו מדברים גם על שיחים גדולים. אנחנו רואים מסה של הרבה מאוד שיחים שיוורדים, ירדו ויעלמו לנו, ופה לא יצמחו שיחים גדולים. גם אם זה מיועד לדשא ולקצת צמחים, שיחי ענק לא היו פה.

איתן בן עמי:

אני לא יודע אם היו פה עצים, אבל אין פה עכשיו עצים. אז אני לא יודע איפה הם. אבל בואו גם נראה משהו חיובי, בואו נסתובב רגע לפה. מי שלא מכיר, הגג הירוק של המיון החדש של בית חולים איכילוב. רק תנו להם לעבור עם העגלות, בבקשה. הגג הירוק, שהוא רק חלק מתוך הרבה מאוד פעולות שבית החולים איכילוב עושה לטובת קיימות, כולל חיבור עכשיו לגז הטבעי, פאנלים סולאריים, חיסכון במזון, מחזור, הרבה מאוד פעולות שזיכו אותם לא מזמן. נח היה פה יחד עם פרופסור גמזו והעניק לו את אות הקיימות. הענקנו את זה לאיכילוב, לאוניברסיטת תל אביב, אנחנו נעניק את זה בקרוב לעזריאלי, קיבל את זה כבר דיזנגוף סנטר, ונכנסו להליך עתידים, נמל יפו ועוד איזה מקום שאני לא זוכר אותו כרגע. אז תדעו שזה קורה גם במתחמים גדולים, כי אפרופו פליטות גזי חממה, אלה המקומות שצריך לטפל בהם, הם אחד המקומות המרכזיים.

אסנת בנימין:

אני רק אגיד שמבחינת החוק, יש חובה, יש ערך עץ בחוק, ולפי החוק, כשאתה מקבל רישיון, אומרים לך מה ערך העצים, אם אתה רוצה לכרות אותם. עצי פיקוס - 80,000, 90,000. אנחנו מכירים עצים בחצרות שנתנו להם מאות אלפי שקלים בארלוזורוב, ובסופו של דבר, לא כרתו אותם. זה אומר שהיזם צריך לשלם את הכסף הזה או לטעת עצים בערך הזה, במקום זה אומרים לו לטעת שני עצים בגודל 8. ב-15 שנה הראשונות הם לא יהיו עצים עם נוכחות, וספק אם הם יגיעו ל-15 שנה הראשונות. אני זוכרת ששחר דיבר איתנו על איזשהו מחקר שעצים בעיר לא עוברים את 10 השנים הראשונות, רובם. זאת אומרת, אנחנו מחליפים עץ במקלות. עכשיו, יש לנו את מחשבון ערך עץ, יש נוסחה איך מחשבים את זה, הערך של העץ מבטא את הערך שלו לציבור, לסביבה, אוקיי? הערך הכספי הזה. אנחנו חייבים לשמור עליו, אנחנו חייבים באותו מקום לטעת עצים באותו ערך. אם יזם היה יודע שעולה לו עכשיו 5,000 שקל לעשות ערוגה חדשה ולטעת עץ חדש, אז בואו, הוא צריך לטעת די הרבה עצים ב-80 אלף שקל האלה. כן.

חיים גבריאלי:

חיים גבריאלי. מבחינה אגרונומית, כששותלים עץ צעיר, כן? כמובן שצריך לתת לו את כל התנאים הטובים, קרקע ומים וכו'. הוא גדל הרבה יותר טוב מאשר עץ שמביאים אותו גדול. עץ מהעתקה ששותלים אותו במקום אחד, אם נשתול לידו עץ צעיר, העץ הצעיר מתבסס מהר וצומח הרבה יותר טוב. לכן, אם אנחנו נדרוש במקומה, רגע.

הנושא של ההשקיה חייב להיות גם בעץ הבוגר וגם בעץ הצעיר. העניין הוא, עכשיו, מה שהעירייה עושה, אם נניח הערך של העץ הוא 50,000 שקל, אגב, גם ההנחיות של משרד החקלאות לא לשתול עצים ענקיים, גם מסיבה אגרונומית. אז מה שעושים מה-50,000, שזה הערך של העץ, נניח ב-15,000 שקל שותלים פה עצים, מערכת השקיה וכו', ה-35,000 האלה נכנסים לתקציב שהוא מסומן לשתילת עצים, ומהתקציב הזה שמצטבר במהלך שנים, אנחנו שותלים עצים במרחבי תל אביב. זאת אומרת ש-מה?

מאיה יעקובס: זה בתי גידול-

חיים גבריאלי: בתי גידול, כן, ברור, יש-

* מדברים ביחד, לא ברור

חיים גבריאלי: לא חייב. לא, אבל אם אין מקום, אז לא חייב. לא תמיד-

אסנת בנימין: הרחובות נעשים-

חיים גבריאלי:

אז יש תוכנית היום, יפה. יש היום תוכנית של אגף שיפור פני העיר יחד עם אדריכל העיר, שאנחנו מחפשים כל מקום, ואתם מוזמנים להודיע, כל מקום שיש בו גומה ריקה או שיש מרחק מאוד גדול בין שני העצים, כן, אבל פה בונים. כאן בונים, נכון-

עיר ללא הפסקה

חיים גבריאל:

אז אני אומר - כאן, כרגע, אין טעם לשתול עץ, כי הוא ייפגע במסגרת הבנייה. אבל אני אומר - אנחנו מחפשים מקומות שחסרים עצים ומדרכות, ואתם מוזמנים לדוות. ככה נשלים את כל המקומות שחסר.

אסנת בנימין:

... שעשה את המחקר שלו שעד גיל 8 לעצים בעצם אין ערך. לעצים עד גיל 8 אין ערך. אוקיי? ולכן להעתיק עצים יש הרבה מאוד ערך.

* מדברים ביחד תוך כדי הליכה ברחוב, לא ברור

איתן בן עמי:

אני רק אגיד פה שני דברים על המרחב הזה. אחד - לפני שאני נכנסתי לתפקיד, בן בלסנהיים, שהיה מנהל הרשות לאיכות סביבה האגדי איזה 20 ולא יודע כמה שנים, היה תפר קטן, היה שם בחור בשם אדי רפטוב, שבזמנו עבד אצל רובי זלוף, והוא נפטר ממש איזה 3 חודשים אחרי שהוא נכנס לתפקיד. אסור להנציח כאילו אנשים בתל אביב, אבל פה יש גינה שהמשפחה שתלה ועשינו אותה. אבל העצירה השנייה היא לזה ששימו לב איך רחבה, אני לא יודע מי מעצב פה את העצים האלה, אבל מי שמעצב אותם הוא חכם, הוא יוצר צל, אין פה סתם עצים. יש פה עצים שמצליחים לתת צל.

מאיה יעקובס: העצים האלה אמורים להיות גדולים מאוד.

שחר צור: אבל נעצרתם ליד דוגמה קלאסית-

* מדברים ביחד, לא ברור

איתן בן עמי:

אני מדבר על העיצוב, לא דיברתי על הגודל של העץ. על העיצוב, על הגודל והתשתית, זה-

שחר צור: זה משתנה משמעותי בעיצוב, הגודל.

איתן בן עמי: ברור.

מאיה יעקובס: והמהותיות של העץ זה הגודל.

איתן בן עמי:

ברור. לא, בסדר, אבל תראו, עדיין, עם כנראה הרבה טעויות שעשו פה ועיצוב נכון, הרחבה הזאת יכולה לאפשר לאנשים לצאת, לשבת בצל וליהנות במרחב הציבורי.

עיר ללא הפסקה

מאיה יעקובס: היה כאן פוטנציאל גדול שלא ממומש בגלל ביצוע גדול.

אסנת בנימין: גיזום גרוע מאוד-

שחר צור:

אני מצטרף למה שאיתן אומר. התכנון פה מעולה מבחינה אדריכלית. מצד שני, אף אחד לא ידע לתת את התשתית הנכונה. מה שאתם רואים פה זה יער של עצים תקועים. מה זה עץ תקוע? זה עץ שהוא בוגר מאוד יחסית, אבל הוא לא מיצה את הפוטנציאל שלו. צאלונים יכולים להגיע למוטה של קוטר של 20 מטר כל אחד. הסיבה זה שאין להם בית גידול. הסיבה שאין להם בית גידול זה מעל תקרה. דיברנו עם חיים קודם, אפשר בהחלט, מספיק שעושים עכשיו 4 מטר, 4 מטר, מגדילים את הפתח ונותנים יותר אוורור ויותר השקיה, העצים האלה יפתחו נוף יותר גדול. חוץ מזה, הדברים ידועים, אני חושב.

* מדברים ביחד, לא ברור

שחר צור:

רק למי שלא מכיר, אז עשו את זה גם בקפלן. באו לעצים שנשתלו בתוך בתי גידול עם פסולת בניין, ניקו את פסולת הבניין, הגדילו את בתי הגידול, ועכשיו הם גדלים. היום אני ראיתי בשידור חי בשטרית, חופרים שם את ה-

טל נדב, מהרשות לאיכ"ס - רכזת יער עירונית - קיימות: מה שנת"ע עשו?

שחר צור:

נת"ע עשו ארונות קבורה. הם פשוט עשו ארון קבורה. באנו, כולם עמדו שם מסביב, והבנו שככה עץ לא יגדל, ואפילו לגודל כזה הוא לא יגיע. משפרים את זה. ראיתי עצים יותר גדולים, ראיתי ערמות חול, ראיתי עבודה. אני עוקב אחרי זה כל יום. בבקשה, הנה, טלי.

* מדברים ביחד, לא ברור

שחר צור:

אנחנו רוצים לראות מה יש במשפט. אנחנו צריכים לרדת פשוט לבגין, מול הספירלה. בוא נלך מפה, זה רחובות יותר קטנים, יותר כיף.

איתן בן עמי:

רגע, פה. תודה. עוד פעם, אני לא יודע אם זה טוב או לא טוב, בשביל זה יש פה הרבה חכמים. זה עץ בלי מערכת השקיה. מה שמצחיק הוא שבאו מעיריית רהט לבקש ממנו שנעזור להם לטעת עצים, אבל יש להם בעיה עם מערכות ההשקיה, אז אמרנו תעשו את זה. הסתבר שהקבלן שעושה את זה הוא מרהט, אז אמרנו להם תבואו אליו. זה למעשה

עיר ללא הפסקה

שק שצריך לעבור פה רכב, למלא אותו במים, ואז הוא מספיק ללא יודע כמה. טלי אומרת שכבר לא עושים את זה, כי יש לנו-

טלי ברגל: לא נוטעים יותר עצים בלי מערכת השקיה.

איתן בן עמי:

אוקיי, זה דימינואנדו עושים לזה. אנחנו צריכים לחבר אותם למערכת השקיה. נראה, על פניו, שבית הגידול הוא יותר גדול ומודרני, כמו שאנחנו רוצים. זאת אומרת, הוא כבר לא מטר על מטר, הוא יותר גדול. אני כמעט בטוח שאם נחפור, אז נגלה שיש לו גם למטה לאן להתפתח. רגע, ואני אגיד עוד משהו שהוא חשוב. רגע, עוד משהו שהוא חשוב, שאנחנו מנסים לדחוף אליו, קצת מצליחים - העץ הזה, למה הוא פה? במקום עמוד חסימה. אמרנו מספיק עם עמודי החסימה. למה צריך פה כל כך הרבה עמודים? תוציא עמוד, תיטע עץ. גם יש לך חסימה, גם יש לך צל, כי אחרת זה רק עמודי חסימה. הנה, תראו פה. עמודי חסימה, וגם בצד השני. כל העיר הזאת עמודי חסימה. צריך להוציא חלק מהם. לא משנה, צריך להוציא אותם. מישוהו צריך להרוויח כסף, המדינה צריכה לפעול, את יודעת. אגב, עמודי חסימה באים מסדר וניקיון, כי אם אין את עמודי החסימה האלה, כולם חונים על המדרכה. אז הולך הרגל לא יכול ללכת. אז יש להם סיבה, זה לא סתם ששמים את זה. לא שמו את זה, אגב, ליד הוולודרום ברחוב שטרי, על הדשא המדהים ששפע עשו שם. בכל האירועים שלהם, כל המכונות חונות על הדשא. קדימה, אחורה, הורסות את הכל, חייבים עמודי חסימה שם למשל. אז זו דוגמה.

חיים גבריאלי:

חיים גבריאלי. לגבי שקי ההשקיה, כמובן איפה שאפשר לשים מערכות השקיה, זה מבורך. אפשר לשקול את זה, אבל השקים האלה מיועדים למקומות שלא ניתן. אנחנו שותלים עץ פה, עץ שם. במיוחד עכשיו, בפרויקט הזה של שתילת העצים במדרכות, כששותלים עץ פה, עץ שם, כשאין מערכות השקיה, אז השק הזה הוא יעיל.

טלי ברגל:

משהו חשוב. עכשיו אנחנו רואים את החום שמאוד מתגבר, יש לנו תקופות שעצים שבעבר לא השקו אותם, ואם יעברו חודש-חודשיים בלי השקיה, וצריך למצוא את הדרך. את כל העצים צריך להשקות, אני מסכימה איתו.

* מדברים ביחד, לא ברור

אסנת בנימין: אוקיי. אז חייבים.

טלי ברגל: וותיקות אפילו היום-

אסנת בנימין: אבל אם אנחנו נחכה שלהכול תהיה מערכת השקיה, להיפך, העירייה צריכה להחזיק מיליונים כאלה. פשוט כמה שיותר מים. העצים חייבים מים כרגע.

עיר ללא הפסקה

שחר צור:

שתי מילים לגבי הנושא הזה. קודם כל, תראו, הסטנדרט של רחוב שאול המלך זה הפיקוסים האלה. האדר הסורי זה עץ שגדל מאוד לאט. הוא מעולה, רק הוא גדל מאוד לאט ואין לו בית גידול. כך שבחיים, במקום הזה, כנראה לא יהיה צל ב-20 שנה הבאות, אם אנחנו סומכים על זה. מה כן הייתי מצפה לעשות ומה שעושים היום? קודם כל, מתכננים הצללה זמנית בין עצים חדשים שנוטעים, כדי שגם עץ מהיר צימוח לא ייתן אחרי 5 שנים או 7 שנים צל. דבר שני, צריך לנצל את המרחב מתחת למדרכה, את מרחב החניה ואת מרחב שביל אופניים לבית גידול תת קרקעי, בשיטות שונות ומשונות. שדרת הקריה מצטיינת בנושא הזה, ושם עיריית תל אביב נכנסה לסטנדרט מאוד גבוה, אבל הסטנדרט הזה הוא לא אחיד. נוטעים בעיריית תל אביב, עדיין לצערי, הרבה מאוד עצים שאין להם עתיד, שהם לא יגיעו. העץ הזה לא ממש ייתן צל.

איתן בן עמי: אבל חייבים להרים דגלים. כל הזמן אם יש משהו שאנחנו לא עושים טוב או שצריך לעשות אותו יותר נכון, צריך להרים דגל ולהגיד-

איתן בן עמי: זה דגל שנכשלנו במערכת השקיה. מבחינתי, בכל מקום שאני רואה את זה, אני יודע שאין מערכת השקיה ומישהו ישכח פעם אחת להשקות את זה-

טלי ברגל:

זה מה שקורה, בגלל זה מערכות ההשקיה האלה לא טובות. את צודקת, אבל בגלל זה אחת הסיבות זה שגילינו שהיכולת לעקוב אחרי מה שקורה כאן היא לא מספיקה טוב. היום יש הנחיה שלא נוטעים יותר, וזה גם אומר שלא ניטע עצים בודדים, דרך אגב, אבל כן מהיום שנוטעים עצים, מעל צבע מסוים של עצים, חייב לעשות מערכת השקיה. כי זאת גם מערכת השקיה שיש לה בקרה מרחוק. אנחנו יודעים בכמה מים יש צורך. אנחנו יודעים שהיום עברנו מכמה חודשי השקיה בעבר לכמעט כל השנה משקים, כמעט כל השנה. אין חודש שלא משקים בו-

אסנת בנימין: אבל אין תקציבים למערכת השקיה ואנחנו נהיה בבעיה-

טלי ברגל:

לא, לא, זה כבר משהו שקורה, עוברים למערכת השקיה. היום עוברים למערכת השקיה לכל העצים החדשים שנמצאים. את צודקת. העץ הזה צריך הרבה יותר מרק להשקות אותו. כנראה צריך כאילו לעשות פה בית גידול חדש. אני לא יודעת, אני אומרת ככה זה נראה, אבל כן תשימו לב שנגיד גומות העצים גדלו, והם יגדלו עוד עכשיו, בפרויקטים הסטנדרטיים ... שלהם, שזה מינימום 1.5 באזורים שהם אינטנסיביים בעורף, ואני לא מדברת על מה שיש מתחת לקרקע, גם על הביטוי העליון וגם על צמחייה בקומה. בנושא של הציבור, אני רוצה להגיד באופן כללי, שאתם ממש חשובים ואתם לא המגורטי, לצערי הרב. כאילו רוב הדברים שאנחנו מקבלים זה שהעצים מלכלכים ועושים חושך, והדברים - אני לא יודעת, אנחנו לא דיברנו בחיים. יש לי רק דבר אחד שפעם הבטחתי למעיין ובחיים לא הבאתי לה, אבל אני יכולה להגיד כבעלת מקצוע - כל מי שעומד פה ועובר את כל הסיור הזה אתכם, אתם מאוד חשובים לנו. גם מה שאתם אומרים, גם הדברים שיכולים לעלות מהשטח ודברים נוספים המערכת היא ארוכה, איתנה וקשורה

עיר ללא הפסקה

ממש לקהילה. רואים את זה גם בטבע עירוני. המהלך של הנטיעה עם התושבים, היום נוטעים ככה חמישית מהעצים בעיר בשנה. זה אומר שהתושבים והקהילה סופר חשובים לכל הנושא הזה. אני יודעת שאני לא מזלזלת בזה ואני יודעת שגם האנשים מסביבי לא מזלזלים בזה. אז גם אם, לא יודעת, יש איזושהי הרגשה כזאת לעתים, אני כן אשמח שתדברו איתנו ונהיה באיזשהו קשר. אני מאוד שמחה על זה, גם כן, על הסיור הזה ביחד.

מאיה יעקובס, מנכ"לית קליימט נט: סליחה שאני זה, אני מאיה. אני אמורה לדבר איפשהו עוד קילומטרים רבים, ואני רואה שכולם מותשים ורבים-

מאיה יעקובס, מנכ"לית קליימט נט:

בדיוק, ורבים נטשו אותנו כבר לאורך הדרך. אז קודם כל, את הנקודות שכתבתי אני אשלח לכם כדי שיהיה לכם את זה כחלק מהפרוטוקול, גם אם זה לא נאמר, כי זה דברים שהם חשובים מבחינתי. זה רעיונות להפעלת ציבור, להכנסת חדשנות, טכנולוגיות, הרבה מאוד דברים שצריך לעשות כדי לעורר מודעות. אם אנחנו מסתכלים על מה למדנו היום, לא שאנחנו לא ידענו, אני חושבת שרובנו ידענו, אבל העצים נתפסים כמטרד, כלכלוך, כתופסי מקומות חניה. אנחנו צריכים לגרום לאנשים לאהוב עצים, להעריך את העצים ואפילו לייצר קהילות ששומרות על העצים. איזשהו מהלך שקהילות ועסקים שנמצאים ליד העץ יטפחו אותו ויהפכו את זה למשהו שלהם. אמץ עץ, תחרות ביניהם למי יש עצים יותר מצליחים. יש המון דברים יצירתיים שאפשר לעשות. אני התבקשתי לדבר על הנטיעות ואני מגיעה לעולם הזה, כמו אוסי, אני התחלתי ב-2017-2018, סביב המעברים של הבנייה פה, גם עם אוסי על העצים בארלוזורוב, גם על הבנייה בכיכר המדינה. כדי שלא יגידו שמנכ"לית הזאת עושה ..., אז הקמתי את בינוי שפוי. במקביל, אני באמת מתעסקת בהרבה מאוד מאבקי בנייה בכל הארץ. יש פה הרבה מאוד אלמנטים, מעבר לצל ולביטחון מזון של פירות, זה מאוד מאוד חשוב, יש פה את כל העניין של נגר עירוני. אנחנו חייבים למזער את כמויות הנגר. אנחנו צריכים לשמר מים, אנחנו צריכים לשמר אדמה, אנחנו צריכים להוריד פחמן וחומר .... אלו אלמנטים שצריך להסתכל עליהם ואפשר למפות אותם ולראות כמה חום יש במקומות שונים, לעשות מפת חום. יש מפות כאלה. גם מפה של סילוק של פחמן, זה מה שרציתי לעשות איתך. בעיקרון, אני ביקשתי לקבל מפה של כל אישורי הבנייה. אני אדבר היום על נטיעות, אבל אני מגיעה ממקום של להגן על העצים הבוגרים, כי כמו שכבר נאמר פה, אנחנו עוקרים ענפים קטנים וצעירים, שייקחו להם עשרות שנים עד שהם יהיו רלוונטיים. המשימה המשמעותית צריכה להיות להגן על העצים הבוגרים.

טלי ברגל: תדברי על ההגנה.

מאיה יעקובס:

אז העצים הגדולים, יש לנו את העניין שהמדרכות צרות, והרבה מהעצים המשמעותיים הם בתוך השטחים של החצרות. צריך לשנות, קודם כל, כמה שעוד אפשר, תוכניות, את התביעות, לא לאפשר לבנות על מלוא שטח הבניין, אם יש שם עץ. צריך לעשות תכנון שלוקח את העץ בחשבון.

שחר צור: יש כבר איזו הנחיה-

טלי ברגל: היא מדברת על רובע 3 ו-4-

מאיה יעקובס:

רובע 3 ו-4 הם בדרומי, כאמור, אבל זה בכל הארץ. הבעיה היא בכל הארץ. את המגרשים צריך לנהל בצורה אחרת. יש עצים גדולים, המון עצים נעלמים ובבת אחת כל האזור נהיה קירח. אנשים אומרים - וואי, מה קרה פה? הם לא הבינו, הם לא קלטו קודם שהיה עץ שהעריכו אותו, ועכשיו אנחנו תקועים. פתאום אני הולכת עם שמשיה בקיץ. לגמרי אין ברירה, אין צל בשום מקום. כל העבודות בנתיבי איילון גילחו את כל העצים שהיו בצדדים, כל הכניסות לעיר תל אביב. זה נועד למזער רעש לתושבים שנמצאים ליד הכביש הראשי, זה נועד להוריד את זיהום האוויר, להוריד את החום שנפלט מהכביש. נוטעים קצת דרדלה.

אסנת בנימין: אינטרסים של מיקסוס בנייה ותשתיות.

מאיה יעקובס:

אז רגע, שנייה. אוסי, היה לך הרבה זמן לדבר, עכשיו אני. אז קודם כל, למשל, עשו טיילת חדשה מאוד חשובה לרכוב על אופניים מהרצליה לתל אביב. הורידו המון עצים בשביל הדבר הזה, המון עצים ושיחים. גם את השיחים צריך לקחת בחשבון. דרך נמיר.

* מדברים ביחד, לא ברור

מאיה יעקובס:

צד אחד אנחנו הצלחנו לעצור, אני הייתי חלק מהמאבק הזה, אבל מהצד השני העצים כן נעלמו.

טלי ברגל: לא רק עצים, גם שיחים, את הפס הירוק.

מאיה יעקובס:

תשמעו, יש היום טרנד הולך ותופס תאוצה בכל העולם של יערות עירוניים זעירים. בעצם לוקחים שטחים, אפילו בגודל של מגרש טניס, או בצדדים של הכבישים, שנוטעים ממש מאות עצים על שטח מאוד קטן. עצים מקומיים, מגוונים, ממש עצים מיני אקו-סיסטם, שמאפשר מגוון ביולוגי ומייצר ממש סילוק פחמן וגולענים של פחמן, אפשר לקרוא לזה, שמאפשרים טמפרטורות אחרות. צריך לעשות את זה גם פה לאורך הכבישים. אם אנחנו נסתכל על דרך נמיר, בתור דוגמה, על המדשאות שעשו שם, המדשאות זה המון מים, קודם כל. זה המון תחזוקה. את הזמן, את הכסף, ואת המים של התחזוקה הזאת, אף אחד לא מעריך את זה. אני רוכבת שם על אופניים, אין צל. אני רכבתי שם על אופניים בראש השנה, זה זוועה. את הכול צריך לצופף מאוד-מאוד עם המון עצים וצמחים, אין סיבה לא לעשות את זה. באיילון לא נשאר שוליים, אז שם זו בעיה אחרת, אבל אפשר את איילון לכסות ולקרות עם אזור, עם צמחים מטפסים. כל הנושא של קירות ירוקים זה נושא מאוד משמעותי. במילאנו, עכשיו, השאיפה שלהם זה להפוך לעיר הירוקה באירופה. גם שם זו עיר צפופה שיש להם בעיה של מקומות פתוחים. אותו דבר בסינגפור. המון בניינים הם בניינים ירוקים, עצים על הגגות, וכמה שיותר מכל כיוון. כל הרעיון הוא לשים עוד, ועוד, ועוד ירוק צומח. לא רק עצים, עצים זה מאוד חשוב, וכמובן שזה דרמטי בשביל הצל, ובכלל, בעיניי זה מוסיף ערך. נאמר פה ... שמים הפך לשם

עיר ללא הפסקה

מקביל לבנייה בתל אביב. לא אוהבים ששמים להם עצים ליד הבניין. בדיוק הם עשו לעצמם כתבת יחסי ציבור ענקית בארץ לפני שבועיים. זה פשוט טמטום בעיניי, סליחה שאני אומרת את זה, אבל כאילו זה פשוט חוסר הבנה באסתטיקה. כל מי שמסתובב באירופה, בערים שהכי מעריכות את עצמן, הם עושים תחרויות בלונדון, שזו עיר עם המון עצים, ובפריז רק מוסיפים עוד ועוד עצים, כמה שיותר עצים. אנחנו פה, כל העצים האלה, צריך כל 3 ברזלים כאלה להפוך את זה לעץ, לא רק לאחד. באמת דיברנו על ... וסיפרתם עכשיו שאתם מוציאים עצים שהכניסו בשביל הרק"ל, ושמחליפים אותם. צריך לעשות להם בתי גידול כמו שצריך, לעשות איזשהו מכרז. יש טכנולוגיות קיימות, כאמור, שחר מכיר אותן היטב. אני פגשתי אותו, כשפגשתי את אחד היזמים האלה שסיפר לי על דברים שהם עושים. זה פלא. זה מייצר המון מרחב, זה מקום לשורשים, זה מקום לחלחול מים וזה ממש דרמטי. זה עולה כסף, זה נכון, אבל הכסף הזה זה הבריאות שלנו. בגלל זה אם אנחנו עכשיו, ... ליום, מה שאני עושה היום, ... זה מקדם חדשנות סביבתית מיטבית, סיינס ואינוביישן. אפשר גם לעשות האקטונים. בואו נעשה האקטונים של חשיבה איך אנחנו מפחיתים פליטות ואיך אנחנו מייצרים ... קרדיטס מכמה שיותר עצים? תחרויות שהישוב הזה, השכונה הזאת תקבל כך וכך ... קרדיטס בזכות כמות העצים והפארקים מול אלה. אולי זה יהפוך למקבילה של ארנונה.

מאיה יעקובס, מנכ"לית קליימט נט:

יש לנו כנס, נכון, שכחתי, הייתי אמורה. יש לנו כנס בשבוע הבא, ב-16 לחודש, בנושא של סילוק פחמן. אני מאוד אשמח שתבואו. אני אשלח לך לינק ותפיצי את זה בכל הקבוצה. זו פלטפורמה לחדשנות סביבתית ופנימית. יהיו שם יזמים, חברות, משקיעים, ומירי נתן. מירי הייתה איתנו שותפה בכנס הקודם, ושלי דביר נעדרת כשותפה שלי בכנס, ובכל הפעילות של סילוק פחמן. נלמד מה כדאי. אני ממליצה לכם שתבואו.

פרופ' נח עפרון:

לא, אני רק רוצה להעלות לסדר. אני מבין שיש לנו עוד תחנה אחת במנחם בגין, ואפשר לסיים שם. למי שמעוניין להישאר, לשוחח, אפשר גם בפרוטוקול. ניתן לעשות את זה. אם אתם מבקשים, אז אפשר להשאיר את זה. מאיה, הסליחה שלא הגענו למקום שרצית, אבל בפעם הבאה, בסיוור הבא בחודש הבא, יהיה לנו מיניבוס, נוכל להשלים את זה. אז זהו.

איתן בן עמי:

אני רק אגיד שבפרוטוקול דיווח שאנחנו נותנים של פליטות גזי חממה, תל אביב הורידה 18 אחוז של פליטות גזי חממה. העיקר הוא גם בגלל ההפסקה של רידינג, אבל עוד כל מיני דברים, כולל שינוי מדיניות התעסוקה בתל אביב של אנשים שעובדים מהבית ופחות מדליקים מזגנים, מתניידים וכו'. עשינו ירידה שזה-

* מדברים ביחד, לא ברור

איתן בן עמי:

בסדר. אני לא יודע, יש לי את השנים. אנחנו עכשיו שלחנו ואנחנו מקבלים ציונים מאוד גבוהים, כי אנחנו באמת עושים דברים יפים, אנחנו צריכים לעשות עוד. למשל פה, אני מסתכל על אי התנועה, למה אין פה עצים? מבחינתי,

עיר ללא הפסקה

האספלט פולט חום יותר מאשר כל דבר אחר. גם כשאתה באוטו, אתה תמיד מחפש ליד הרמזור איפה לעצור בצל. פה יש ערוגה שבמקום לשים שם את השטות ששמו, אפשר היה לשים צל.

מאיה:

לגבי העצים, כמה שיותר עצים כמובן זה חשוב. צריך לגדל המון המון עצים. אפשר לעשות את זה או בפארק חירייה או במקומות אחרים. צריך להעתיק עצים שהם לא יושבים במקום הטוב שלהם, גם אם זה עולה כסף. הכסף הזה צריך לכמת אותו בבריאות הציבור, בחום העירוני, במכות החום שזה מייצר. גם לזה יש ערך פיננסי.

איתן בן עמי:

מדברת פה, ... תאמיני לי, אנחנו כולנו, זה מה שאנחנו רוצים. הבעיה שלנו היא איך להעביר את זה למוסדות העירייה, לאגפים אחרים שצריכים לשנות את דרכם? תקשיבו, רק אני אגיד דבר אחד. אגף שפע שלנו היה שותל כמה? 1,200, 1,300, 1,400 עצים בשנה, נכון?

טלי ברגל: פחות.

איתן בן עמי: פחות אפילו, ולא היה מקפיד לא על בתי גידול, לא על סוג העץ, לא על השקיה וכל מיני דברים כאלה.

טלי ברגל: לא, לא היו להם תקציבים בכלל.

איתן בן עמי:

לא היה להם תקציב, לא היה להם בכלל. זה לא היה ברדאר, מה שנקרא. עכשיו זו כבר שנה שלישית ברציפות שהאגף למד לטעת מעל 10,000 עצים בשנה. זו אופרציה מטורפת לשנות ארגון כמו שלנו, אגף שעושה את זה שנים, פתאום לעשות משהו אחר. להתייחס גם לבית הגידול, גם לסוג העץ, גם להשקיה, גם לעמוד בכמות הזאת פתאום. הם בלחץ. אין לנו עוד איפה לטעת, תגידו לנו איפה.

אסנת בנימין: ... אין השוואה-

איתן בן עמי: בסדר, אני לא- תקשיבי, יש דבר שנקרא-

* מדברים ביחד, לא ברור

איתן בן עמי:

אני מסכים איתך, אבל יש גם דבר שנקרא מדרגת השמחה. אתה גם צריך לדעת מה טוב אתה עושה, מה טוב שינית, ושזה עובד. אנחנו עוצרים. אנחנו עושים הרבה, תאמיני לי, הם מתאבדים פה על עצים.

חיים גבריאלי: דיברנו על כל מיני דברים לא טובים וזה, אבל יש גם דברים שצריכים לדעת.

עיר ללא הפסקה

חיים גבריאל: לפני כ-3 שנים, אדריכל העיר יזם, אני אגיד כמה מילים על אגף שפע.

אסנת בנימין: אתה רוצה להגיד על מה שאמר איתן, על השתילות של 10,000, מה ששמענו-?

חיים גבריאל: מה?

אסנת בנימין: על מה ששמענו בישיבה איתכם.

חיים גבריאל: ששותלים עצים?

אסנת בנימין: כן.

חיים גבריאל: כן.

סטלה רות אבידן: אתם מוזמנים לפינת הישיבה ללא הצללה.

חיים גבריאל:

טוב, אני רוצה להגיד כמה מילים על אגף שפע, כולל הפעילות. כמו שפלג אמר, שאתם תמיד מוזמנים להודיע ולדווח, אגף שפע, עם הצוות המצומצם שלו, הוא אמור למעשה לטפל ב-150 אלף עצים שבמרחב הציבורי. אז-

חיים גבריאל:

160 כן, כל שנה באמת שותלים, סופרים, אני אסביר על זה, עסוקים באמת בבדיקה וגיזומים ומה שצריך. מעבר לתחזוקה השוטפת, יש גם הרבה דברים, פרויקטים שנכנסים. למשל, חדקונית הדקל שהגיעה. עד שהיא הגיעה לתל אביב, אף אחד לא ניסה למצוא פתרונות אגרונומיים לטפל בחדקונית. כשזה הגיע לאגף שפע, אנחנו עשינו ניסיונות עם הרבה מאוד חומרים, עד שמצאנו את החומר המתאים וזה הפך לשיטה שאנחנו מטפלים בה עדכנית. בהמשך, הגיעה הצמרית של המש, שהיא התחילה לגרום לנזילה של הדבק הזה שתושבים הקימו צעקות - מה זה העץ הזה? גם פה, עד שהיא הגיעה לתל אביב, אף אחד לא עשה שום דבר. אנחנו התחלנו, הקמנו צוות של אנשי מקצוע, העמדנו ניסוי מאוד-מאוד גדול. שוב, גם כאן מצאנו חומר. כל פעם כשאני אומר שמצאנו חומר, זה משהו שאחר כך הפך לתווית בתכשיר. זאת אומרת, שאסור לקחת חומר ולהשתמש בו, אם לא רשום בתווית להשתמש. חייב להיות, זה חוק. לכן, אנחנו עשינו את כל הניסיונות, יחד עם משרד החקלאות. נתנו להם את הנתונים, והכניסו לתווית את אותם חומרים שצריך לטפל בדקלים, וצריך לטפל במיישים. מעבר לזה, אדריכל העיר, לפני כ-3 שנים, הקים צוות וגם יזם ישיבות, יחד עם טלי. איפה שחר צור מטעם אדריכל העיר? אני הייתי נציג של אגף שפע. השתתפנו בדיונים, ובסוף יצא מסמך שמדבר על 4 סוגי בתי גידול. 4 או 5? אחר כך אני אספר. אז בחלק מבתי הגידול האלה, באמת התחלנו לעבוד בשיטת הקריה. שם העמדנו לפי השיטות האלה. יש עוד שיטה אחת, שהיא בית גידול רציף. זה אומר שלעשות בורות של 3 מטר אורך, במקום 2 מטר שראינו פה, 3 מטר קומה לעומק של מטר, כל עץ יקבל 3 קוב, שזה מאוד מכובד לעץ, והחפירה חייבת להיות עד שמגיעים לקרקע המקומית. כמובן ב-2 שכבות של השקיה למעלה ולמטה. הפרט הזה כרגע נמצא אצל מנהל בטש וגם מחלקת דרכים. ברגע שמאשרים את זה, זה אמור להיכנס לחוברת הסטנדרטים. כל מי שרוצה לתכנן שתילת עצים במדרכה, הוא אמור לעבוד לפי הפרט הזה. אז זה גם פרט מאוד קל, פשוט, שיכול לעזור לנו לקדם את נושא העצים במחירים גם סבירים, ולא דברים מאוד-מאוד יקרים. בנושא של השתילות, כמו שאמרתי, כל שנה אגף שפע מחויב, קיבל הנחיה, 10,000 עצים. אני מכיר את הישיבות הפנימיות עם מנהל האגף, שכל חודש או חודשיים יושבים, בודקים לכמה הגענו, איפה עוד אפשר לשתול. ככה כל שנה אנחנו מתכווננים עם התקציב שנכנס מהערך החליפי, וגם,

עיר ללא הפסקה

רחוב אבן גבירול 69, תל-אביב-יפו 64162 | טלפון: 03-7244669 | מייל: efron_n@mail.tel-aviv.gov.il

אני מניח, תקציבי עירייה בנוסף, לקדם את הפרויקט הזה, לשתול בכל מקום. גם בגנים ציבוריים, איפה שגנים כבר ישנים ויש קרחות, וגם במדרכות. אז זה פרויקט שעובד ומקיימים אותו. אז זה בגדול.

מאיה יעקובס:

אני רוצה להודות לך מאוד על זה שיש לנו את הסיור הזה. אני לא השתתפתי בסיור בכל השנים האלה שאני פעילה, ואני חושבת שזה חשוב. בגלל זה אנחנו משקיעים, גם אוסי וסטלה, לדעתי, ואני, אנחנו כבר מותשות מהעירייה. אני אומרת דוגרי. לא שמים עלינו, אנחנו הנודניקיות, אנחנו הכלבים נובחים והשיירה עוברת. אנחנו רואים הרבה דברים שהתרענו עליהם מראש שכבר קורים, ושלאפשר היה למנוע אותם ולחסוך הרבה מאוד כסף, אם היו עושים אותם כמו שצריך. יש מקומות בעולם, כולל אני חושבת שעשו את זה גם בארץ, שמגלחים מרחבים שכבר כוסו בבטון, ועושים להם ריוויילדינג והחייאה מחדש. יש לנו פה דוגמאות מסביבנו של עצים נורא מסכנים, שהעירייה צריכה להחליט כמבצע, כקמפיין, היא יכולה לעשות מזה יחסי ציבור גם ולשווק את זה נכון, לגרום לאהבת העצים. ט"ו בשבט זה זמן טוב, אבל כל זמן זה זמן טוב. מצילים את העצים ואז מחליטים שמקצים על זה תקציב, שעושים עבודה גם מול פרויקטים שהם או בתכנון או בבנייה. צריך לבדוק משפטית ופיננסית מה ההשלכות, מה המשמעויות לעירייה על הדבר הזה, איפה מוכנים לשלם מחיר ואיפה זה לא בא בחשבון. אבל גם לשלם מחירים ולהפוך למובילה, תל אביב מתגאה בזה שהיא מובילה בכל הארץ. לייצר פה דוגמה לאיך צריך לנהל את כל הסיפור הזה, כי עכשיו אנחנו קובעים מציאות שתלווה אותנו לעתיד. חוסר היכולת ללכת ברחוב הוא מובהק. זה שעושים מאבקים למען אופניים, שבסוף, נורא לא נעים לרכוב על אופניים בכזאת שמש, זאת בעיה. ללכת על המדרכות, כמובן. כמו שיש את כיכר הבימה, שבאופן אבסורדי, דני קרוון אסר על העירייה, והחווה של העירייה מתחייב שלא לנטוע שם עצים, שזו פשוט שערורייה. זה פשוט המרחב הגדול ביותר בלב העיר, לציבור הגדול ביותר, שהוא נטוש במשך רוב שעות היום, עד שלא יורדת השמש. אנחנו לא יכולים לחזור על הטעויות האלה. אין לנו את הפריבילגיה להרשות את זה לעצמנו. תודה.

סטלה רות אבידן:

אני אשמח לקבל .... סטלה אבידן, חברת הוועדה, נציגת ארגוני סביבה. קודם כל, תודה על הסיור. אתם מוזמנים לסיור בדרום תל אביב, דרום-מזרח העיר בעוד כמה שבועות אצלי. אנחנו למדנו מהסיור הזה. אנחנו ננסה לשפר, כדי שכולם יחזיקו עד הסוף. מה שאני רוצה להגיד זה דבר אחד. כל 10,000 העצים, כל הפרסומים של כמה אנחנו סביבתיים מטעם עיריית תל אביב, שמקנים להם פרסים בינלאומיים וסביבה וזה, בפועל לא מרגישים בשטח, כי העצים הם קטנים. 8 השנים הראשונות, אם הם חיים 8 שנים, מגיעים לגיל התבגרות, לא מביאים לי פתרון. כל הנושא של עקירת עצים, בעיקר בתשתיות, ובעיקר בפינוי-בינוי בדרום-מזרח העיר, זה האסון הכי גדול. הבריטים היו חכמים, שמו לנו עצים. אנחנו מטומטמים, כורתים אותם אחרי 70 שנה, וזה אסון אמיתי. על הנושאים הספציפיים האלו, אני גם אכין חומר מראש, ואני אראה לכם בשטח. מה שאני רוצה להגיד - נח, כשאתה ואיתמר אומרים שאחרי כל סיור אתם תעלו לקומה 12 ותבדקו, מה שאני אומרת - שאתם חייבים לבדוק. לאור מה שקורה היום, שחוק המטרו, שנכנס בתוקף, אומר ש-7 ק"מ רדיוס מהמטרו, שזה אותו מטרו שמגיע מצפון תל אביב, עובר ביגאל אלון, לקיבוץ בת ים. רדיוס 7 ק"מ זה עבודות תשתיות. העבודות התשתיות האלו מתואמות אך ורק עם המנהלת. צילמתי למי שרוצה, אין-

אסנת בנימין: ועדה מסדרת.

סטלה רות אבידן: ועדה מסדרת ואין-

אסנת בנימין: ועדת המסדרת תנהל את העיר.

סטלה רות אבידן:

אין חוק עזר. הוא פטור מכל חוק עזר עירוני, למעט תשלום היטל פיתוח לעירייה. אני חושבת שכל המנגנונים שקיימים היום ילכו לאיבוד ואנחנו נאבד שליטה מול המונסטר הזה, שאפילו משרד הגנת הסביבה ומשרד התחבורה הם חסרי משמעות, רק האוצר קובע הכל.

פרופ' נח עפרון: תעבירי את המסמך-

סטלה רות אבידן:

נעביר את המסמך. צילמתי עכשיו אפילו, מי שרוצה את זה. זה צריכים לעשות. אני באמת מבקשת לשים לב לזה, כי אחר כך נבנה. לפני 20 ומשהו שנה, הזקנים שבינינו, המבוגרים, היינו בפורום הירוק. הקמנו את הפורום הירוק בחברה להגנת הטבע, טיפלנו. אני זוכרת על העצים בציצים, המכה ראשונה שלנו הייתה בעליית אבן גבירול, היו מכבי אש שפתחו את הקניון הזה. זו הייתה ההתראה הראשונה שאמרנו - ככה לא צריכים לשתול. לא הקשיבו. אני מקווה שהפעם לכוח הזה, הגדול, תהיה יותר הקשבה. תודה.

פרופ' נח עפרון: שחר, רצית להגיד?

שחר צור:

קודם כל, תודה רבה, אני גם כן מלווה 10 שנים את מה שקורה פה, ואני חושב שיש עליית מדרגה בהתייחסות של המועצה. אני רק אגיד שאני חושב שהתחיל איזשהו שינוי פרדיגמה, אבל הוא לא הושלם. השינוי פרדיגמה צריך להיות בהיבט של הכנסה של היד לכיס. בסופו של דבר, כשמתייחסים לעץ, או ליער העירוני, כאל תשתית, הוא צריך לקבל תקציב במשאבי כוח אדם. אני חושב שמחלקת שפע צריכה להיות פי 4 ופי 5 יותר גדולה ממה שהיא היום. אני חושב שהתקציבים להשקיה ולנטיעה צריכים להיות פי כמה וכמה גדולים. עכשיו, מה שאנחנו נוטעים היום, כנראה שהילדים שלנו והנכדים שלנו ייהנו מזה. הכריתות והאצבע הקלה על ההדק עדיין סביב כריתות של עצים בוגרים, הם בלתי נסבלים. אני חושב שלצד נטיעות חדשות, העירייה חייבת לעשות כל מה שהיא יכולה בשביל להגן על כל עץ בוגר, כי העצים כבר לא מגיעים לגודל הזה של הפיקוסים שאנחנו רואים פה. כמה שלא משקיעים בקווי הרק"ל והמטרו, עצים כאלה גדולים כבר לא יגדלו. אז צריך לעשות מאמץ כפול. פעם אחת, להגן בחירוף נפש על העצים הגדולים הקיימים, פעם שנייה, לוודא שדור העתיד של העצים יקבל את התנאים המעולים, למרות שזה עולה כסף. תסתכלו על פריז, על ברצלונה, ערים שהן פי 3 צפופות מתל אביב, ויש שם יער עירוני פנטסטי, כתוצאה מתרבות, כתוצאה מהשקעה בעניין הזה.

טלי ברגל: וגם מהאקלים.

שחר צור: זה לא פחות נדרש. תודה.

אסנת בנימין:

אנחנו מסובבים. שומעים? המון תודה, מעריכה את זה, איתן ונח, שככה הובלתם את זה ואתם לא מוותרים. אני חושבת שאנחנו חייבים לדבר גם על העתקות עצים. אנחנו חייבים להבין שיהיו דגלים בעיר כמה עצים כרתו. העירייה, יש לה מוטיבציית אטרף לכמות בטון וכמות אספלט. אנחנו לא נותנים את המענה בעצים ובעלים. בנייני ענק נבנים,

עיר ללא הפסקה

ואין שום הכנה שיהיו להם ממש תשתיות, כדי שתהיה שם המון-המון צמחייה במרפסות אפילו, אוקיי? גם אם אנחנו לא רוצים עצים. זו המכה הכי גדולה שלנו, שהעירייה מאפשרת להשחית עצים, כדי שסקר העצים יאפשר לכרות אותם. אז בעצם בסקר עצים לא רואים איזה עץ היה כאן. את זה אנחנו חייבים לעצור. כל השחתת עצים היא לא תקינה והיא קורית 3-4 שנים לפני שמתחילים את הבנייה. את זה אנחנו חייבים לעצור. איתן אמר - צריך לשכנע את הגדולים. אין דבר כזה, זה חלק מהחוק. יש חוק להגן על העצים. כמו שאנחנו רוצים שישמרו על זכויות הציבור ויקבעו את הקנסות, אנחנו רוצים שישמרו על החוק וישמרו על העצים. אבל המחלקה המשפטית לא מודעת לחוק, לא מודעת כמה חשוב לשמור על הזכויות של הציבור, לשמור על הסביבה. אלו הערכים הראשונים שיש כאן עוד לפני פיתוח, אוקיי? ותודה רבה על כל זה.

פרופ' נח עפרון: איתן, אתה רוצה להגיד גם?

איתן בן עמי:

תראו, אני רק אגיד שצריכה להיות חפירה של כל הגופים והגורמים שיכולים להשפיע, שזה מאנשים פרטיים, דרך ארגונים, דרך חברי המועצה, דרך אנשי המקצוע. אני יכול להגיד לפחות, כשאני עומד פה, גם טלי, בועז, טל, כל האנשים מהעירייה שמתעסקים בזה, אנחנו מאוד רוצים לקדם את זה. לדעתי, עושים השפעה מאוד גדולה. זה עדיין לא מספיק, כי כשאנחנו רואים רחבה כזאת, כמו שדיברנו, והעצים האלה בכלל הם מתים, מגדלים פה קקטוסים ואף אחד לא יכול לשבת פה במקום הזה אף פעם, רק בלילה, או בגשם. אז משהו, לא יודע, רדיקלי צריך להיות. אבל אני עוד פעם אומר שנעשו הרבה מאוד שינויים חיוביים, ואולי הקרקע בשלה למדרגה הבאה. כי את המדרגה הראשונה והשנייה הקשות עברנו, עשינו שינוי. עכשיו יש מקום להתחיל אולי במדרגות הבאות, עם יותר אכיפה, פיקוח ובקרה.

מאיה יעקובס:

מההיכרות הארוכה שלך עם העירייה, איך מגייסים את המנכ"ל כדי שהוא יפעיל את כל הזרועות-?

איתן בן עמי:

תראי, אני יכול להגיד לך מה הוא אמר. נכון שהמנכ"ל, מהאינטרס שלו, הברור, של העיר, כל הבטון הזה שאת מדברת, כל בטון זה לא יודע מה, מיליון שקל, שיכול להפעיל מערכות חינוך, לתמוך בפניו פסולת ולבנות בתי ספר. צריך את הכסף. מה לעשות? זו עיר גדולה, היא צריכה כסף. צריך איזון בין הדברים. המנכ"ל לפחות אמר, וגם לזה הגענו שהוא אמר את זה, טלי גם שמעה. נכון, הוא אמר דבר כזה - אם אתם עומדים לשים לי, הוא אמר את זה לאנשי המקצוע, אם אתם עומדים לשים לי מקלות, אל תשימו, כי אז אני עובר ברחוב אצלי ... ואומרים לי תראה מה זה? זה מה שאתה עושה? עדיף שלא תעשו. אם אתם עושים, הוא אומר את זה כבר, אני רוצה בית גידול, אני רוצה עץ יותר גדול, אני רוצה השקיה וטיפול. הוא נתן לזה-

סטלה רות אבידן: נותן פתרונות מדהימים להצלחה.

איתן בן עמי:

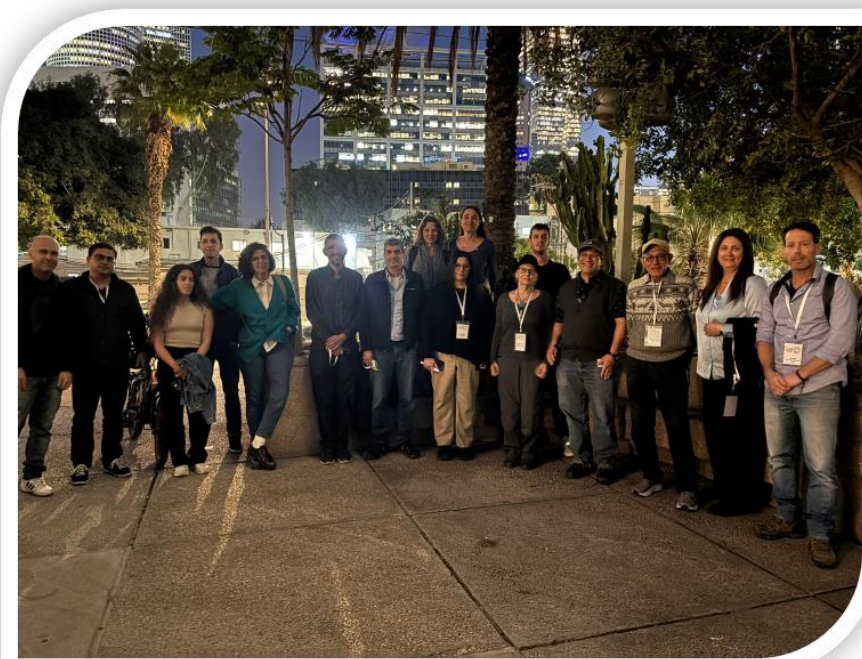
יכול להיות. יש פה אדריכל העיר שיכול לתת פתרונות לדברים האלה, אבל לפחות הבאנו את המנכ"ל. כמו שאני אומר, עברנו איזה כמה מדרגות. אם המנכ"ל של עיריית תל אביב, זה מה שהוא אומר, והוא שם עשרות מיליוני שקלים על הדבר הזה, הוא לא רק אמר אני רוצה. המנה הראשונה, לדעתי, הייתה איזה 17.5 מיליון. לא היו סכומים כאלה

עיר ללא הפסקה

מעולם בנטיעות עצים. עכשיו זה המקום לגבש איזושהי אסטרטגיה שאומרת מה השלב הבא. לצורך העניין, באיזון הזה אף פעם לא יהיה מצב שלא יבנו בתל אביב. עוד פעם, אני אומר גם לעצמי, לא יהיה מצב שגם לא יהיה עץ שיורידו בשנה בתל אביב. יהיו עצים, צריך לצמצם את זה בצורה דרסטית, וצריך להגביר בצורה משמעותית את הנטיעה, את הטיפול בעצים, את כל העניין של הצל. צריך לשים אותו ברמה יותר גבוהה. אנחנו עושים את זה, או לפחות, אנחנו בקו עלייה פה ובקו ירידה פה. צריך להמשיך כולם ביחד, לדפוק על השולחן ולעשות את זה.

פרופ' נח עפרון:

אז מילה על מה בא אחרי זה. קודם כל, אני חייב להודות לכולכם ולכל מי שקרא מהחוכמה, מהאינסייט ומהידע המדהים שיש בקבוצה הזאת, במשך הסיור הזה. כאמור, יהיה סיור המשך בדרום העיר בעוד כמה שבועות. ברגע שאנחנו נקבל את הפרוטוקול, אז אני ואיתמר, אני גם מזמין את כל מי שמעוניין להשתתף, נעבור בעיון על כל מה שנאמר, ונוציא רשימה של כל ההצעות הקטנות והגדולות, הרחביות והנקודתיות, ננסה לעשות רשימה גדולה ולארגן את הרשימה הזאת. ביחד אנחנו נתחיל, אחרי הסיור הבא, לנסות לסנתז אסטרטגיה, כמו שרק אמרת, איתן, כדי להתחיל לטפל בחלק מהדברים. אני מקווה שנוכל לטפל באופן ישיר ויחסית מידי בחלק מהדברים. זה ברור שאנחנו צריכים תוכנית חומש וזה ייקח שנה, שנתיים, חמש שנים לעשות שינוי, אבל זאת האסטרטגיה שלנו, זה מה שאנחנו מתכננים לעשות בשלב זה. כמוכן שנשמח לשמוע כל הערה וכל ביקורת שיש לכם, גם על הדרך שאנחנו מנהלים את הדבר הזה. אני בטוח שיהיה הרבה על מה לבקר אותי ואותנו. אנחנו מאוד-מאוד מעוניינים לשמוע, כי אנחנו רוצים לעשות את זה כמו שצריך. האתגר הוא גדול, אבל אני פשוט התמלאתי בהשראה במשך השעתיים האחרונות. אז תודה רבה לכם על זה.

תם הסיור